

ΕΙΣΗΓΗΤΙΚΗ ΕΚΘΕΣΗ

στο σχέδιο νόμου «Ιατρική υποδοθήση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή»

Προς τη Βουλή των Ελλήνων

Ι. ΓΕΝΙΚΕΣ ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ

1. Η αλματώδης ανάπτυξη των ιατρικών μεθόδων που υποβοηθούν την ανθρώπινη αναπαραγωγή και η συνεχώς διευρυνόμενη εφαρμογή τους και στη χώρα μας θέτουν κρίσιμα ηθικά, κοινωνικά και νομικά προβλήματα. Εκτός από την τεχνητή σπερματέγχυση, είτε με γεννητικό υλικό του συζύγου ή συντρόφου της γυναίκας («ομόλογη») είτε με γεννητικό υλικό τρίτου δότη («ετερόλογη»), που έχει πλέον καθιερωθεί στην ιατρική πρακτική, η δυνατότητα της γονιμοποίησης του ωαρίου έξω από το γυναικείο σώμα, δηλαδή σε δοκιμαστικό σωλήνα (εξωσωματική γονιμοποίηση ή γονιμοποίηση in vitro) έχει οδηγήσει σε πολλές παραλλαγές: Η αναπαραγωγή με χρήση ωαρίου άλλης γυναίκας από εκείνη που επιθυμεί να αποκτήσει τέκνο, η προσφυγή στη βοήθεια άλλης γυναίκας που θα κυοφορήσει το γονιμοποιημένο ωάριο για λογαριασμό της γυναίκας που επιθυμεί να τεκνοποιήσει, η δυνατότητα μεταθανάτιας γονιμοποίησης ή εμφύτευσης (μεταφοράς στη μήτρα) κρυοσυντηρημένου γεννητικού υλικού αποτελούν μεθόδους που ήδη εφαρμόζονται στην ιατρική πρακτική. Ακόμη, ειδικότερα η εξωσωματική γονιμοποίηση συνδέεται και με τις δυνατότητες επιλογής φύλου, της διενέργειας επιστημονικής έρευνας στο πλεονάζον γεννητικό υλικό, καθώς και της αναπαραγωγικής ή θεραπευτικής κλωνοποίησης.

2. Είναι προφανές ότι η εφαρμογή των μεθόδων αυτών καθιστά αναγκαία την παρέμβαση του νομοθέτη, και η ανάγκη αυτή έγινε ακόμη πιο επιτακτική ύστερα από σειρά σχετικών υποθέσεων που απασχόλησαν σε διάφορες χώρες τα δικαστήρια. Κλασικές στο θέμα της σύγκρουσης μητροτήτων θεωρούνται τόσο η υπόθεση «Baby M», που αφορούσε περίπτωση «υποκατάστατης μητρότητας» και αντιμετωπίστηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο του New Jersey των ΗΠΑ το 1988, όσο και η υπόθεση Johnson v. Calvert, που αναφερόταν σε περίπτωση «παρένθετης μητρότητας» και που αντιμετωπίστηκε από το Ανώτατο Δικαστήριο της Καλιφόρνιας των ΗΠΑ το 1993, καθώς, ακόμη και η υπόθεση της C. Parraiaix, που διεκδικούσε στη Γαλλία το δικαίωμα να χρησιμοποιήσει το κρυοσυντηρημένο σπέρμα του νεκρού συζύγου της (1984).

Αλλά και στην Ελλάδα εμφανίσθηκαν στα δικαστήρια υποθέσεις συνδεδεμένες με την τεχνητή γονιμοποίηση. Χαρακτηριστική είναι η υπόθεση που αντιμετώπισε το Πολυμελές Πρωτοδικείο Ηρακλείου (31/5803/176/1999) σχετικά με την υιοθεσία τέκνου που κυοφορήθηκε και γεννήθηκε από γυναίκα διαφορετική από εκείνη που χορήγησε το γεννητικό υλικό, καθώς και η υπόθεση για την αναγνώριση της πατρότητας του μόνιμου συντρόφου της γυναίκας που απέκτησε παιδί με γεννητικό υλικό ξένο και προς τους δύο συντρόφους, η οποία απασχόλησε το Πολυμελές Πρωτοδικείο Αθηνών (6779/2000).

Δεν υπάρχει αμφιβολία ότι η ευρύτατη εφαρμογή των επί μέρους ιατρικών μεθόδων της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής θα προκαλέσει και στη χώρα μας και άλλες διαφορές, που θα απαιτήσουν την παρέμβαση της δικαιοσύνης.

Εν όψει, άρα, του νομοθετικού κενού, που διαπιστώνεται στον τομέα αυτόν, η διαμόρφωση ενός ειδικού ελληνικού νομοθετικού πλαισίου, που θα ρυθμίζει την τεχνητή γονιμοποίηση και θα καθορίζει τις συνέπειές της στο χώρο της συγγένειας, είναι απολύτως επιβεβλημένη.

3. Οι περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες έχουν ήδη διαμορφώσει ανάλογο ειδικό νομοθετικό πλαίσιο: Η Σουηδία το 1984 και 1988, το Ηνωμένο Βασίλειο το 1985 και 1990, η Ισπανία το 1988, η Γερμανία το 1991, η Αυστρία το 1992, η Γαλλία το 1994, η Ελβετία το 1998. Είναι, βέβαια, γεγονός ότι οι νομοθεσίες αυτές δεν κινούνται προς ενιαία κατεύθυνση. Άλλες είναι πιο αυστηρές, απαγορεύοντας ή περιορίζοντας ορισμένες μεθόδους, ενώ άλλες είναι πιο ελαστικές. Οι διαφοροποιήσεις αυτές είναι ενδεικτικές των διλημάτων του νομοθέτη.

4. Μπροστά στα διλήματα αυτά ο Έλληνας νομοθέτης έχει δύο σταθερά ερείσματα: το Σύνταγμα και τη Σύμβαση του Συμβουλίου της Ευρώπης του Οβιέδο του 1997 «για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τη βιοϊατρική» (που κυρώθηκε με το νόμο 2619/1998).

Σε συνταγματικό επίπεδο, το δικαίωμα της αναπαραγωγής βρίσκει την κατοχύρωσή του στο άρθρο 5 παρ. 1 του Συντάγματος. Καθένας έχει το δικαίωμα, με βάση την ανάπτυξη της προσωπικότητάς του, να αποκτήσει απογόνους σύμφωνα με τις επιθυμίες του. Κατά συνέπεια, η προσφυγή στις ιατρικές μεθόδους, προκειμένου να αποκτηθούν τέκνα, εντάσσεται στο προστατευτικό πεδίο του Συντάγματος, αρκεί η άσκηση του δικαιώματος της αναπαραγωγής να μην προσκρούει σε δικαιώματα άλλων, να μην παραβιάζει το Σύνταγμα και να μην προσβάλλει τα χρηστά ήθη. Θέμα αντίθεσης στους περιορισμούς αυτούς συζητείται ότι μπορεί να υπάρχει σε τρεις περιπτώσεις: στη μεταθανάτια γονιμοποίηση, στην τεχνητή γονιμοποίηση άγαμων μοναχικών γυναικών και στη χρησιμοποίηση «παρένθετης» κυοφόρου γυναίκας. Και σε αυτές όμως ακόμη τις περιπτώσεις μία πλήρης νομοθετική απαγόρευση (που δεν θα μπορούσε βέβαια από τα πράγματα να επιβληθεί απόλυτα στην πράξη, όπως συμβαίνει με όλες τις απαγορεύσεις αυτού του είδους) δεν θα ήταν το καλύτερο μέτρο, αφού, σε τελική ανάλυση, θα είχε ως θύμα το πιο ανυπεράσπιστο από τα εμπλεκόμενα μέρη: το παιδί που θα γεννιόταν από μια απαγορευμένη και, άρα, μη ρυθμιζόμενη ως προς τις συνέπειές της μέθοδο. Το παιδί αυτό θα ήταν υποβαθμισμένο από άποψη νομικής κατάστασης, όπως ακριβώς συνέβαινε παλαιότερα και με τα «εξώγαμα» παιδιά, με την επίκληση και εκεί «κάποιων ηθικών αξιών», όπως η προστασία της «νόμιμης οικογένειας». Δημιουργία όμως παιδιών «δεύτερης κατηγορίας» δεν ανέχεται πλέον ο νομικός πολιτισμός.

Σε ό,τι αφορά τη Σύμβαση του Οβιέδο, το ενδιαφέρον - και η δέσμευση - για τον Έλληνα νομοθέτη δημιουργείται ως προς την απαγόρευση επιλογής φύλου (με εξαίρεση την επιλογή που επιβάλλεται από ιατρικούς λόγους), την απαγόρευση της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης και το επιτρεπτό ερευνών σε γονιμοποιημένα ωάρια.

5. Σύμφωνα με τα παραπάνω, το σχέδιο νόμου απαγορεύει την ανθρώπινη κλωνοποίηση για αναπαραγωγικούς λόγους, καθώς και την επιλογή φύλου, εκτός αν αυτή επιβάλλεται από ιατρικούς λόγους. Επίσης, επιτρέπει τη χρήση των γονιμοποιημένων ωαρίων, που πλεονάζουν, και για ερευνητικούς ή θεραπευτικούς σκοπούς.

Το σχέδιο νόμου υιοθετεί ανεπιφύλακτα την τεχνητή σπερματέγχυση και την απλή εξωσωματική γονιμοποίηση.

ση, είτε ομολογη είτε ετερόλογη, ενώ ρυθμίζει και την τύχη του πλεονάζοντος κρυοσυντηρημένου γεννητικού υλικού. Σχετικά με τη μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση και την κυοφορία γονιμοποιημένου ωαρίου από γυναίκα που προσφέρεται προς τούτο, το σχέδιο ακολουθεί μέση οδό, υπάγοντας τις δυνατότητες αυτές σε αυστηρές προϋποθέσεις. Ειδικά για την περίπτωση κατά την οποία μεσολαβεί άλλη γυναίκα, διαφορετική από εκείνη που θέλει να αποκτήσει τέκνο, το σχέδιο απαιτεί προηγούμενη δικαστική άδεια.

Σχετικά με τη δυνατότητα των άγαμων γυναικών να προσφύγουν σε τεχνητή γονιμοποίηση, το σχέδιο δεν την αποκλείει. Τέλος, το σχέδιο τάσσεται υπέρ της ανωνυμίας του τρίτου δότη γεννητικού υλικού, προβλέπει όμως παράλληλα τη διατήρηση σε απόρρητο αρχείο, με κωδικό απλώς αριθμό, του ιατρικού ιστορικού του δότη, ώστε το τέκνο – και μόνο αυτό – να έχει πρόσβαση στο συγκεκριμένο ιστορικό, αν το επιβάλλουν λόγοι υγείας.

Οι παραπάνω λύσεις, που θα αναλυθούν λεπτομερέστερα στο δεύτερο μέρος της εισηγητικής έκθεσης, βρίσκονται σε αρμονία με το ισχύον νομικό πλαίσιο, τις βασικές ηθικές αξίες και την ιατρική δεοντολογία, ενώ ανταποκρίνονται και στην κοινωνική πραγματικότητα, έτσι ώστε οι προτεινόμενες ρυθμίσεις να αντιμετωπίσουν με επιτυχία τα προβλήματα που ανακύπτουν. Ιδιαίτερα σε ένα χώρο, στον οποίο οι εξελίξεις είναι ραγδαίες και όπου με ένα απλό ταξίδι σε χώρα με ελαστικότερο νομοθετικό καθεστώς πολύ εύκολα ματαιώνονται οι όποιες απαγορεύσεις, ο νόμος θα πρέπει να είναι εύκαμπτος, ώστε οι διατάξεις του να μην καταλήξουν νεκρό γράμμα.

6. Από νομοτεχνική άποψη προτείνεται η θέσπιση ενός νέου Κεφαλαίου στο Τέταρτο Βιβλίο του Αστικού Κώδικα (Οικογενειακό Δίκαιο). Το Κεφάλαιο αυτό (Κεφάλαιο Όγδοο: Ιατρική Υποβοήθηση στην Ανθρώπινη Αναπαραγωγή) θα περιλαμβάνει τις γενικές ρυθμίσεις, ενώ στο επόμενο Κεφάλαιο (Κεφάλαιο Ένατο: Συγγένεια) θα ενταχθούν οι διατάξεις που ρυθμίζουν τις επιπτώσεις της τεχνητής γονιμοποίησης στο δίκαιο της συγγένειας. Η μεταβολή αυτή στο Τέταρτο Βιβλίο του Αστικού Κώδικα γίνεται με την τοποθέτηση των διατάξεων του Όγδου Κεφαλαίου στη θέση καταργημένων με το νόμο 1329/1983 άρθρων, μέθοδος που ακολουθήθηκε με επιτυχία και στο νόμο 2447/1996. Με τον τρόπο αυτόν επιτυγχάνεται η συστηματική αντιμετώπιση όλων των ζητημάτων, ενώ ταυτόχρονα ο Αστικός Κώδικας ανανεώνεται και ανταποκρίνεται πλέον στις ανάγκες των καιρών.

II. ΟΙ ΕΠΙ ΜΕΡΟΥΣ ΡΥΘΜΙΣΕΙΣ

1. Με το άρθρο 1 του σχεδίου νόμου προστίθεται στον Αστικό Κώδικα νέο Όγδοο Κεφάλαιο με διατάξεις (άρθρα 1455-1460) για την υποβοηθούμενη αναπαραγωγή και το επιτρεπτό της γενικά. Οι περισσότερες είναι διατάξεις που ορίζουν υπό ποιες προϋποθέσεις ή με ποια διαδικασία επιτρέπονται οι διάφορες επιμέρους μέθοδοι της τεχνητής γονιμοποίησης ή οι τεχνικές που συνδέονται με αυτήν, ενώ υπάρχει και μία διάταξη που αναφέρεται στην τύχη του πλεονάζοντος γεννητικού υλικού.

Ειδικότερα:

Το νέο άρθρο 1455 Α.Κ. στην πρώτη παράγραφο του θέτει το γενικό κανόνα για το επιτρεπτό της τεχνητής γονιμοποίησης, σύμφωνα με τον οποίο η ιατρική υποβοή-

θηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή επιτρέπεται μόνο αν είναι ιατρικώς αναγκαία με δύο έννοιες: Πρώτο, αν υπάρχει αδυναμία απόκτησης απογόνων με φυσικό τρόπο, δηλαδή στειρότητα, και, δεύτερο, αν μέσω της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής μπορεί να αποφευχθεί η –διαφορετικά αναπόφευκτη– μετάδοση στο τέκνο σοβαρής ασθένειας. Ένα παράδειγμα για την τελευταία περίπτωση αποτελεί αυτό όπου ο σύζυγος πάσχει από σοβαρή κληρονομική νόσο, η οποία θα μεταδοθεί στους απογόνους του, ενώ μπορεί να αποφευχθεί αν διενεργηθεί τεχνητή γονιμοποίηση με σπέρμα υγιούς τρίτου δότη. Οι όροι «υποβοηθούμενη αναπαραγωγή» και «τεχνητή γονιμοποίηση» ταυτίζονται στο σχέδιο νόμου και χρησιμοποιούνται ως όροι γενικοί, που περιλαμβάνουν όλες τις μεθόδους και τεχνικές της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Από αυτές συνηθέστερες είναι η τεχνητή σπερματέγχυση και η εξωσωματική γονιμοποίηση. Στην τεχνητή σπερματέγχυση τεχνητή είναι μόνο η μεταφορά του σπέρματος στο γυναικείο γεννητικό σύστημα· από εκεί και πέρα το σπέρμα με το ωάριο ενώνονται και το γονιμοποιημένο ωάριο οδεύει προς τη μήτρα και εμφυτεύεται σ' αυτήν όπως και όταν πρόκειται για φυσική αναπαραγωγή. Στην εξωσωματική γονιμοποίηση, αντίθετα, τεχνητή, είναι τόσο η ένωση του σπέρματος και του ωαρίου, δηλαδή η γονιμοποίηση του τελευταίου, που γίνεται εξωσωματικά (στο δοκιμαστικό σωλήνα *in vitro*), όσο και η μεταφορά του γονιμοποιημένου ωαρίου στη γυναικεία μήτρα. Με το β' εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1455 επιβάλλεται χρονικός περιορισμός στην υποβοηθούμενη ανθρώπινη αναπαραγωγή, η οποία επιτρέπεται μόνο την ηλικία ικανότητας αναπαραγωγής του υποβοηθούμενου προσώπου. Η ρύθμιση αυτή τίθεται προκειμένου να αποφευχθούν ακραία φαινόμενα τεχνητής γονιμοποίησης σε προχωρημένη ηλικία και προς το συμφέρον του τέκνου. Ο περιορισμός αυτός συνάδει απολύτως με τον προαναφερόμενο σκοπό της ιατρικής υποβοήθησης στην ανθρώπινη αναπαραγωγή. Το τρίτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου του άρθρου 1455 αντιμετωπίζει το θέμα της αναπαραγωγικής κλωνοποίησης, την οποία ρητά απαγορεύει, αφού η επιδίωξη αναπαραγωγής όμοιων ανθρώπων αντιβαίνει στη μοναδικότητα του κάθε ανθρώπου.

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 1455 επαναλαμβάνεται η ρύθμιση του άρθρου 14 της Σύμβασης του Οβιέδο, κατά την οποία η επιλογή του φύλου του τέκνου δεν είναι επιτρεπτή, παρά μόνο αν πρόκειται να αποφευχθεί σοβαρή κληρονομική νόσος που συνδέεται με συγκεκριμένο φύλο, όπως λ.χ. η μυοπάθεια Duchenne, που πλήττει μόνο τους άρρενες. Τέλος, με την τρίτη παράγραφο του άρθρου 1455 απαγορεύεται η αναπαραγωγική κλωνοποίηση.

Το νέο άρθρο 1456 Α.Κ. περιέχει γενική επίσης ρύθμιση για τις απαιτούμενες συναινέσεις των προσώπων που προσφεύγουν στη διαδικασία της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής. Το πρώτο εδάφιο της πρώτης παραγράφου αναφέρεται στην περίπτωση που οι ενδιαφερόμενοι είναι σύζυγοι, οπότε και ορίζεται ότι απαιτείται έγγραφη απλώς συναίνεση τόσο του συζύγου, όσο και της συζύγου, για τη συμμετοχή στη διαδικασία της τεχνητής γονιμοποίησης, και μάλιστα ανεξάρτητα από το αν πρόκειται να γίνει ομολογη ή ετερόλογη γονιμοποίηση, δηλαδή αν θα χρησιμοποιηθεί το σπέρμα του συζύγου ή τρίτου δότη, αφού στο σχέδιο νόμου δε γίνεται σχετική διάκριση. Το δεύτερο εδάφιο της πρώτης παραγράφου ρυθμί-

ζει την περίπτωση που πρόκειται για άγαμη γυναίκα, ορίζοντας ότι η συναινεση ή οι συναινέσεις των ενδιαφερομένων (λ.χ. της γυναίκας και του μόνιμου συντρόφου της) παρέχονται με συμβολαιογραφικό έγγραφο. Ο σοβαρότερος αυτός τύπος επιβάλλεται προκειμένου οι συναινέσεις να οδηγήσουν στην αυτόματη εκούσια αναγνώριση του τέκνου από τον άνδρα που θα έχει συναινέσει συμβολαιογραφικά (και ανεξάρτητα και εδώ από το αν θα πρόκειται για ομόλογη ή ετερόλογη γονιμοποίηση), όπως ορίζεται στο παραπάνω αναθεωρημένο άρθρο 1475 παρ. 2 Α.Κ.. Αυτό που δεν ρυθμίζεται πάντως στο Σχέδιο ειδικά, είναι τα σχετικά με τη σύμβαση μεταξύ των προσώπων, που επιθυμούν να τεκνοποιήσουν, και του ιατρού ή του ιατρικού κέντρου. Στη σύμβαση αυτή, κατά συνέπεια, εφαρμόζονται όσα ισχύουν γενικά για τη σύμβαση ιατρικής αγωγής.

Στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 1456 καθιερώνεται η δυνατότητα της ανάκλησης (με τον ίδιο τύπο) των συναινέσεων μέχρι το χρονικό σημείο της μεταφοράς του γεννητικού υλικού στο γυναικείο σώμα: Αυτό είναι είτε ο χρόνος της μεταφοράς του σπέρματος στο γυναικείο γεννητικό σύστημα, αν πρόκειται για τεχνητή σπερματέγχυση, είτε ο χρόνος της μεταφοράς του γονιμοποιημένου ωαρίου στη γυναικεία μήτρα, αν πρόκειται για εξωσωματική γονιμοποίηση. Είναι, άλλωστε, αυτονόητο –και γι' αυτό δεν ορίζεται ρητά– ότι τόσο οι συναινέσεις, όσο και η ανάκλησή τους, γνωστοποιούνται στον ιατρό ή τον υπεύθυνο του ιατρικού κέντρου, καθώς και ότι αρκεί η ανάκληση της συναινεσης και ενός μόνο από τους ενδιαφερομένους για να ματαιωθεί η τεχνητή γονιμοποίηση. Αντίθετα, ρητά ορίζεται ότι η συναινεση θεωρείται ότι ανακλήθηκε, αν το πρόσωπο που την έδωσε πέθανε πριν από τη μεταφορά του γεννητικού υλικού στο γυναικείο σώμα, εκτός αν συντρέχουν οι προϋποθέσεις του επόμενου άρθρου 1457, που αφορά τη μεταθανάτια γονιμοποίηση.

Η δεύτερη παράγραφος του άρθρου 1456 είναι χρήσιμη και για τις περιπτώσεις του διαζυγίου, της διάστασης και της ακύρωσης του γάμου των συζύγων που ενδιαφέρονται να τεκνοποιήσουν, καθώς και για την περίπτωση της λήξης της ελεύθερης ένωσης των μόνιμων συντρόφων. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις οι ενδιαφερόμενοι θα ανακαλούν προφανώς τις συναινέσεις του, με βάση το άρθρο 1456 παρ. 2, και για το λόγο αυτόν δεν κρίθηκε σκόπιμο να ρυθμισθούν οι συγκεκριμένες περιπτώσεις στο σχέδιο νόμου ρητά, με ειδική διάταξη.

Ειδικότερα σε ό,τι αφορά τον όρο «γεννητικό υλικό», πρέπει να σημειωθεί ότι γενικά στο σχέδιο νόμου ο όρος χρησιμοποιείται συμβατικά για να υποδηλώσει τόσο το απλό γεννητικό υλικό, δηλαδή τους γαμέτες (το σπέρμα και το ωάριο) όσο και το γονιμοποιημένο ωάριο. Ο όρος «γονιμοποιημένο ωάριο» χρησιμοποιείται, άλλωστε, επίσης συμβατικά (βλ. το μεθεπόμενο άρθρο 1458) για να καλύψει τις πρώτες δεκατέσσερις ημέρες από την ένωση του σπέρματος και του ωαρίου (μετά, τις οποίες κατά τα διδάγματα της ιατρικής επιστήμης, σχηματίζονται οι καταβολές του νευρικού ιστού).

Το νέο άρθρο 1457 ρυθμίζει το θέμα του επιτρεπτού της μεταθανάτιας τεχνητής γονιμοποίησης. Ως τέτοια εννοείται τόσο η κατά κυριολεξία μεταθανάτια γονιμοποίηση, δηλαδή η χρησιμοποίηση του σπέρματος του συζύγου μετά το θάνατό του είτε για σπερματέγχυση στη γυναίκα που επιζητεί είτε για εξωσωματική γονιμοποίηση με το ωάριό της και μεταφορά στη συνέχεια του γονιμο-

ποιημένου ωαρίου στη μήτρα της, όσο και η μεταθανάτια απλώς μεταφορά (εμφύτευση) στη μήτρα του γονιμοποιημένου ωαρίου, το οποίο γονιμοποιήθηκε, προφανώς εξωσωματικά, πριν από το θάνατο του άνδρα. Σε όλες αυτές τις περιπτώσεις είναι φανερό ότι θα πρόκειται για κρυσσυντηρημένο γεννητικό υλικό, στο μέτρο που η κρυσσυντήρηση (δηλαδή η κατάψυξη στους -196°C με υγρό άζωτο) είναι η συνήθης μέχρι τώρα πρακτική διατήρησης του γεννητικού υλικού. Όλες πάντως οι διατάξεις του σχεδίου, που αναφέρονται σε γεννητικό υλικό που δεν είναι νωπό, μπορούν να εφαρμόζονται άσχετα με το αν στο μέλλον αλλάξει ο τρόπος συντήρησης του γεννητικού υλικού.

Σύμφωνα με το άρθρο 1457 η μεταθανάτια (post mortem) γονιμοποίηση με τη μία ή την άλλη μορφή της επιτρέπεται υπό πολύ αυστηρές προϋποθέσεις: Κατά πρώτο λόγο σε αυτήν μπορούν να προσφεύγουν αποκλειστικά γυναίκες που είχαν σύζυγο ή μόνιμο σύντροφο (ζώντας μαζί του σε ελεύθερη συμβίωση), του οποίου και το γεννητικό υλικό (είτε ως απλό σπέρμα είτε ως γονιμοποιημένο με το σπέρμα ωάριο) επιδιώκουν να χρησιμοποιήσουν. Πέρα, άλλωστε, από αυτό πρέπει να συντρέχουν σωρευτικώς και οι ακόλουθες προϋποθέσεις: 1) Ο σύζυγος ή ο μόνιμος σύντροφος της γυναίκας να έπασχε από ασθένεια που συνδέεται με πιθανό κίνδυνο στειρότητας (λ.χ. καρκίνο των όρχεων που απαιτούσε να αρχίσει ο σύζυγος ραδιοθεραπεία) ή να υπήρχε κίνδυνος θανάτου του (λ.χ. ο σύζυγος πρόκειται να συμμετάσχει σε πολεμικές επιχειρήσεις), έτσι ώστε να καθίσταται κοινωνικά αποδεκτή η προσφυγή στη συγκεκριμένη πρακτική. 2) Ο σύζυγος ή ο μόνιμος σύντροφος να είχε συναινέσει με συμβολαιογραφική πράξη και στη μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση, έτσι ώστε να προκύπτει σαφώς η βούλησή του για υποβοηθούμενη αναπαραγωγή όχι μόνο όσο ο ίδιος ζει αλλά και σε χρόνο μετά το θάνατό του. Και 3) η μεταθανάτια γονιμοποίηση να διενεργείται ανάμεσα σε δύο χρονικά σημεία: Όχι πριν περάσουν έξι μήνες από το θάνατο του άνδρα, ώστε να εξασφαλίζεται ότι η απόφαση της γυναίκας δεν λαμβάνεται υπό το κράτος της ψυχολογικής της διαταραχής από το θάνατό του, αλλά και όχι αφού περάσουν δύο έτη, πέρα από τα οποία δεν θα πρέπει να μένουν σε εκκρεμότητα τα κληρονομικά δικαιώματα των υπόλοιπων συγγενών του νεκρού (που θα ανατραπούν αν γεννηθεί το παιδί του). Τέλος, πρέπει να σημειωθεί ότι η ρύθμιση αυτή –που είναι προσανατολισμένη στη συνηθέστερη περίπτωση της επιθυμίας για μεταθανάτια γονιμοποίηση στην περίπτωση που πεθαίνει ο άνδρας – μπορεί να καλύψει, αναλογικά, εφαρμοζόμενη, και την περίπτωση που πεθαίνει η γυναίκα, οπότε ο άνδρας δεν μπορεί να χρησιμοποιήσει αργότερα τα κρυσσυντηρημένα ωάρια της (πράγμα ασύνηθες) ή τα κρυσσυντηρημένα γονιμοποιημένα ωάρια τους για να τεκνοποιήσει με αυτά μέσω «παρένθετης» κυοφορού μητέρας, παρά υπό τις προϋποθέσεις του άρθρου 1457.

Το άρθρο 1458 επιλύει το ζήτημα του επιτρεπτού της «παρένθετης μητρότητας» ή του «δανεισμού μήτρας». Οι όροι αυτοί (που δεν χρησιμοποιούνται πάντως στο νόμο) αποδίδουν την περίπτωση όπου η γυναίκα που ενδιαφέρεται να αποκτήσει παιδί «δανείζεται» τη μήτρα μιας άλλης γυναίκας, στην οποία και μεταφέρεται το γονιμοποιημένο ωάριο, έτσι ώστε η τελευταία αυτή γυναίκα να κυοφορήσει και να γεννήσει για χάρη της γυναίκας που επιθυμεί το τέκνο.

Σύμφωνα με τη ρύθμιση του άρθρου 1458 η παρένθετη

μητρότητα επιτρέπεται με δικαστική άδεια, που χορηγείται πριν από τη μεταφορά του γονιμοποιημένου ωαρίου ύστερα από αίτηση της γυναίκας που επιθυμεί το τέκνο. Το δικαστήριο θα χορηγήσει την άδεια μόνο αν βεβαιωθεί ότι η αιτούσα είναι ιατρικώς αδύνατο να κυοφορήσει και συνεπώς και να γεννήσει η ίδια (κατά συνέπεια δεν καλύπτεται η περίπτωση που η γυναίκα επιθυμεί απλώς να αποφύγει μια εγκυμοσύνη για λόγους μη ιατρικούς, λ.χ. αισθητικής), ενώ θα πρέπει να υπάρχει και έγγραφη συμφωνία μεταξύ αφ' ενός των προσώπων που επιδιώκουν να αποκτήσουν το τέκνο και αφ' ετέρου της κυοφόρου γυναίκας, καθώς και του συζύγου της, αν αυτή είναι έγγαμη. Προκειμένου να αντιμετωπισθεί το ενδεχόμενο η αιτούσα και η κυοφόρος να καταλήξουν σε συμφωνία παρακάμπτοντας τους συζύγους τους και αποσιωπώντας από το δικαστήριο το γεγονός ότι είναι έγγαμες, το δικαστήριο έχει τη δυνατότητα (εφόσον δικάζει κατά τη διαδικασία των άρθρων 739 επ. Κ.Πολ.Δ.) και οφείλει να διαπιστώσει εάν οι δύο γυναίκες είναι έγγαμες, ώστε αφ' ενός να μην παραβιασθεί ο κανόνας ουσιαστικού δικαίου του άρθρου 1458 Α.Κ. και αφ' ετέρου να μην επηρεασθεί η έννομη θέση των συζύγων χωρίς τη δυνατότητα να ακουστούν σε αυτήν τη φάση, αφού, εάν τελικά γεννηθεί το τέκνο από την κυοφόρο θα λειτουργήσουν θετικά ή αρνητικά ως προς αυτούς τα τεκμήρια πατρότητας χωρίς οι ίδιοι να έχουν λάβει γνώση και να έχουν συμφωνήσει σχετικά, όπως απαιτεί ο νόμος. Επίσης δεν αποκλείεται η γυναίκα που επιθυμεί το τέκνο να χρησιμοποιήσει και ωάριο άλλης δότριας, αρκεί η τελευταία να μην συμπίπτει με την κυοφόρο γυναίκα (βλ. παρακάτω το αναθεωρημένο άρθρο 1464 παρ. 2 Α.Κ.).

Στο άρθρο 1459 παρ. 1 γίνεται πρόβλεψη για το λεγόμενο «πλεονάζον» γεννητικό υλικό. Πρόκειται για το κρυοσυντηρημένο γεννητικό υλικό (είτε αυτό είναι απλό, όπως λ.χ. το σπέρμα, είτε γονιμοποιημένα ωάρια) που θα περισσέψει μετά την κάλυψη των αναπαραγωγικών αναγκών των ενδιαφερομένων, δηλαδή όταν αυτοί αποκτήσουν τέκνο, ή αν ματαιωθεί οριστικά αυτός ο σκοπός. Για το πλεονάζον, λοιπόν, κρυοσυντηρημένο γεννητικό υλικό ορίζεται ότι τα πρόσωπα που προσφεύγουν στην υποβοηθούμενη αναπαραγωγή υπογράφουν κοινή γραπτή δήλωση πριν από την έναρξη της διαδικασίας, στην οποία μπορούν να επιλέγουν ή τη διάθεσή του σε άλλα πρόσωπα, που θα επιλέξει ο ιατρός ή το ιατρικό κέντρο, ή τη χρησιμοποίησή του για ερευνητικούς ή θεραπευτικούς σκοπούς ή την καταστροφή του. Από τις εκδοχές αυτές η πρώτη σημαίνει ότι το γεννητικό υλικό μπορεί να «δωριστεί» - απλώς - από τους δότες (αφού είναι αυτονόητο ότι η «πώληση» γεννητικού υλικού, δηλαδή η παραχώρησή του με οικονομικό αντάλλαγμα, θα είναι συνήθως αντίθετη στα χρηστά ήθη), οι ίδιοι όμως δεν έχουν σύμφωνα με το νόμο τη δυνατότητα να επιλέξουν και τους συγκεκριμένους «δωροεδόχους». Η τελευταία νομοθετική επιλογή εναρμονίζεται προς την ανωνυμία των τρίτων δωτών γεννητικού υλικού (βλ. το επόμενο άρθρο 1460). Στη δεύτερη, άλλωστε, δυνατότητα, και ειδικότερα στη χρησιμοποίηση για θεραπευτικούς σκοπούς, είναι προφανές ότι μπορεί να περιλαμβάνεται και η θεραπευτική κλωνοποίηση (βλ. και την τρίτη παράγραφο του προτεινόμενου άρθρου 1455). Εξάλλου, αν για κάποιο λόγο έχει παραλειφθεί η κοινή δήλωση των ενδιαφερομένων, ορίζεται ότι το πλεονάζον κρυοσυντηρημένο γεννητικό υλικό διατηρείται επί πέντε έτη από τη λήψη ή τη δημιουργία του και, μετά την πάροδο του χρόνου αυτού,

είτε χρησιμοποιείται για ερευνητικούς ή θεραπευτικούς σκοπούς είτε καταστρέφεται. Ειδική πρόβλεψη υπάρχει, άλλωστε, για τα νωπά γονιμοποιημένα ωάρια, ως προς τα οποία ορίζεται ότι, μετά την πάροδο δεκατεσσάρων ημερών από τη γονιμοποίηση (οπότε και αρχίζουν να σχηματίζονται οι καταβολές του νευρικού ιστού), πρέπει να καταστρέφονται, προκειμένου να μην μπορούν πλέον να καταστούν αντικείμενα πειραμάτων ή, γενικότερα, έρευνας.

Τέλος, στο άρθρο 1460 αντιμετωπίζεται το ζήτημα αν οι τρίτοι δότες γεννητικού υλικού (είτε δότες σπέρματος είτε δότριες ωαρίων) θα μπορούν να είναι γνωστοί ή θα πρέπει να είναι ανώνυμοι (άγνωστοι), και σε αρμονία με το προηγούμενο άρθρο 1459 παρ. 1α, επιλέγεται η ανωνυμία των δωτών, δηλαδή ορίζεται ότι δεν γνωστοποιείται ούτε η ταυτότητα του δότη στους ενδιαφερόμενους να αποκτήσουν τέκνο ούτε η ταυτότητα του τέκνου και των γονέων του στον τρίτο δότη του γεννητικού υλικού. Πάντως προβλέπεται η τήρηση αρχείων που θα περιλαμβάνουν ιατρικές απλώς πληροφορίες σχετικές με τον τρίτο δότη - χωρίς ένδειξη της ταυτότητάς του αλλά με αντίστοιχο κωδικό αριθμό - στις οποίες πρόσβαση θα μπορεί να έχει μόνο το τέκνο και μόνο για λόγους που αφορούν την υγεία του. Όλα αυτά εκφράζουν τη σύγχρονη αρχή της λεγόμενης «κοινωνικοσυναισθηματικής συγγένειας», κατά την οποία, εν όψει της ραγδαίας εξέλιξης των μεθόδων της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής, η σημασία της βιολογικής αλήθειας και της καταγωγής εκ των πραγμάτων μειώνεται, ενώ αναδεικνύεται αντίθετα ως σημαντικός παράγοντας για την ίδρυση της νομικής συγγένειας η βούληση των μερών, που συνδέει νομικά το παιδί όχι με τους «γενετικούς γονείς» του, αλλά με αυτούς που το θέλουν, δηλαδή τους «κοινωνικούς» του γονείς. Στο πλαίσιο αυτής της σύγχρονης αρχής, η ανωνυμία των τρίτων δωτών γεννητικού υλικού είναι επιβεβλημένη, καθώς μάλιστα προφυλάσσει και τα δύο μέρη από δυσάρεστες μελλοντικές ψυχολογικές αλλαγές και αλληλοεπемβάσεις μεταξύ «βιολογικής» και «κοινωνικής» οικογένειας, που θα αποβούν ασφαλώς σε βάρος του παιδιού.

2. Με το άρθρο 2 του νομοσχεδίου το υφιστάμενο Όγδοο Κεφάλαιο του Αστικού Κώδικα για τη συγγένεια παίρνει νέα αρίθμηση, δηλαδή γίνεται Ένατο Κεφάλαιο (άρθρα 1461 - 1484), ενώ παράλληλα αναθεωρούνται και αρκετά από τα υπάρχοντα άρθρα του, ιδίως με την προσθήκη εντελώς νέων διατάξεων, απαραίτητων εν όψει της εξέλιξης των μεθόδων της υποβοηθούμενης αναπαραγωγής.

Ειδικότερα:

Το νέο άρθρο 1461 Α.Κ. περιλαμβάνει το ισχύον άρθρο 1463 παρ. 1, που παραμένει ως προς το περιεχόμενο αναλλοίωτο. Το νέο άρθρο 1462 είναι το ισχύον άρθρο 1464, που αλλάζει αριθμό. Το νέο άρθρο 1463 περιλαμβάνει το ισχύον άρθρο 1463 παρ. 2, που παραμένει και αυτό αμετάβλητο.

Εντελώς νέο, και ως προς το περιεχόμενο, είναι το επόμενο άρθρο 1464 Α.Κ., που ρυθμίζει την ίδρυση της συγγένειας στην περίπτωση της παρένθετης μητρότητας. Στο άρθρο αυτό ο κανόνας της ίδρυσης της συγγένειας με τη μητέρα μέσω της γέννησης (νέο άρθρο 1463 εδ. α' και ισχύον άρθρο 1463 παρ. 2 εδ. α') παραμερίζεται με την καθιέρωση ενός τεκμηρίου: Σε περίπτωση τεχνητής γονιμοποίησης με κυοφορία από άλλη γυναίκα, μητέρα του τέκνου τεκμαίρεται η γυναίκα στην οποία δό-

θηκε η δικαστική άδεια του νέου άρθρου 1458 Α.Κ., δηλαδή η γυναίκα που επιθυμεί το τέκνο. Το τεκμήριο πάντως αυτό είναι μαχητό, αφού στη δεύτερη παράγραφο του άρθρου 1464 ορίζεται ότι η μητρότητα, που ιδρύεται κατά την πρώτη παράγραφο, μπορεί να προσβληθεί δικαστικώς μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από τον τοκετό, αν αποδειχθεί ότι το τέκνο κατάγεται βιολογικά από την κυοφόρο γυναίκα. Με τον τρόπο αυτόν αποθαρρύνεται στην πράξη η χορήγηση του ωαρίου από την ίδια την κυοφόρο, που συνιστά δυνατότητα για την οποία χρησιμοποιείται συχνά ο όρος «πλήρης υποκατάστατη μητρότητας» σε αντίθεση με τη «μερική υποκατάστατη μητρότητας», που είναι ο «δανεισμός μήτρας». Την αγωγή για την προσβολή της μητρότητας μπορεί να ασκήσει - αυτοπροσώπως ή μέσω του ειδικού πληρεξουσίου της ή του νόμιμου αντιπροσώπου της - είτε η κυοφόρος γυναίκα είτε η τεκμαιρόμενη μητέρα και, αν η αγωγή γίνει δεκτή και η σχετική δικαστική απόφαση γίνει αμετάκλητη, μητέρα γίνεται αναδρομικά η κυοφόρος γυναίκα (άρθρο 1464 παρ. 3). Είναι, άλλωστε, προφανές ότι και η συγγένεια με τον πατέρα ιδρύεται στις περιπτώσεις αυτές ανάλογα: Στην περίπτωση που ισχύει το τεκμήριο, πατέρας του τέκνου θα θεωρείται ο σύζυγος της τεκμαιρόμενης μητέρας· τα άρθρα 1465 - 1471 θα εφαρμόζονται ως προς αυτόν και δεν θα έχουν εφαρμογή ως προς το σύζυγο της κυοφόρου γυναίκας που γέννησε. Αν, πάλι, ανατραπεί το τεκμήριο, η πατρότητα του άνδρα που παραχώρησε το σπέρμα του μπορεί να ιδρυθεί με την αναγνώριση, αφού βέβαια πρώτα προσβληθεί η πατρότητα του τυχόν συζύγου της κυοφόρου γυναίκας.

Τα ισχύοντα άρθρα 1465 - 1484 Α.Κ. για την ίδρυση της συγγένειας με τον πατέρα δεν έχουν αλλάξει αριθμηση, ορισμένα όμως από αυτά έχουν καινούριο - εν όψει των δυνατοτήτων της τεχνητής γονιμοποίησης - περιεχόμενο. Αμετάβλητα ως προς το περιεχόμενο παραμένουν τα άρθρα 1466 - 1470, 1472 - 1474, 1476, 1477 και 1480 - 1484, ενώ στα υπόλοιπα υπάρχουν οι εξής αλλαγές:

Στο άρθρο 1465 έχουν προστεθεί δύο νέες διατάξεις για την ίδρυση της πατρότητας όταν διενεργείται μεταθανάτια γονιμοποίηση που αφορά συζύγους. Η πρώτη είναι η διάταξη της νέας δεύτερης παραγράφου, που επεκτείνει το τεκμήριο της πατρότητας του συζύγου και στην περίπτωση που ο σύζυγος - ο οποίος πέθανε πριν από την τεχνητή σπερματέγχυση ή την εξωσωματική ένωση του σπέρματός του και του ωαρίου ή επίσης και πριν από τη μεταφορά στη μήτρα του ήδη εξωσωματικά γονιμοποιημένου ωαρίου - είχε δώσει τη συμβολαιογραφική συναίνεση, που απαιτείται ως προϋπόθεση του επιτρεπτού της μεταθανάτιας γονιμοποίησης κατά το νέο άρθρο 1457. Οι υπόλοιπες προϋποθέσεις του άρθρου αυτού δεν χρειάζεται να συντρέχουν, ώστε να μην αποβαίνει η παρά την έλλειψή τους διενέργεια της μεταθανάτιας γονιμοποίησης σε βάρος του τέκνου. Η δεύτερη διάταξη περιλαμβάνεται στο νέο δεύτερο εδάφιο της νέας τρίτης παραγράφου και αφορά την περίπτωση που δεν υπήρξε - παρά το νόμο - συμβολαιογραφική συναίνεση του συζύγου. Στην περίπτωση αυτή επεκτείνεται η ισχύουσα ρύθμιση για τα τέκνα που γεννιούνται μετά την τριακοσιοστή ημέρα από τη λύση ή την ακύρωση του γάμου, δηλαδή η απόδειξη της πατρότητας του συζύγου της μητέρας βαρύνει εκείνον που την επικαλείται (ο οποίος θα ασκήσει την απλή αναγνωριστική αγωγή του άρθρου 614 παρ. 1β Κ.Πολ.Δ. για τη βεβαίωση της ύπαρ-

ξης της σχέσης γονέα και παιδιού). Και αυτή η λύση επιβάλλεται προς το συμφέρον του τέκνου, ώστε αυτό να μην υφίσταται τις συνέπειες από τη μη τήρηση των προβλεπόμενων από το νόμο όρων.

Σοβαρή μεταβολή υπάρχει στο νέο άρθρο 1471 Α.Κ., όπου στον αριθμό 2 της δεύτερης παραγράφου, δηλαδή στην περίπτωση που ο σύζυγος είχε συναινέσει στην τεχνητή γονιμοποίηση, ως πρόσωπα που αποκλείεται να προσβάλουν την πατρότητα του τέκνου, πέρα από τον ίδιο το σύζυγο που αποκλείεται και κατά το ισχύον δίκαιο, αναφέρονται και οι υπόλοιποι δικαιούχοι προσβολής του άρθρου 1469 Α.Κ.. Η προσθήκη αυτή, που σημαίνει ότι, αν ο σύζυγος είχε συγκατατεθεί στην τεχνητή γονιμοποίηση, κανείς δεν μπορεί πλέον να προσβάλει την πατρότητά του, δηλαδή ούτε καν το ίδιο το τέκνο (κάτι που είναι προφανώς σημαντικό στην περίπτωση της ετερόλογης γονιμοποίησης), αποτελεί έντονη έκφραση της αρχής της «κοινωνικοσυναισθηματικής συγγένειας» (βλ. παραπάνω, τα σχετικά με το νέο άρθρο 1460).

Στο άρθρο 1475 έχει προστεθεί μια νέα δεύτερη παράγραφος (και οι παλαιές παράγραφοι 2 και 3 έγιναν αντίστοιχα 3 και 4), στην οποία ρυθμίζεται η πατρότητα στην περίπτωση όταν πρόκειται για άγαμη γυναίκα και, επομένως, ο άνδρας, που επιθυμεί το τέκνο, δεν είναι ο σύζυγός της. Η πατρότητα του άνδρα αυτού (που συνήθως θα είναι ο μόνιμος σύντροφος της γυναίκας) δεν μπορεί να καλυφθεί με το τεκμήριο της καταγωγής από γάμο (Α.Κ. 1465). Το γεγονός όμως ότι υπάρχει η συμβολαιογραφική συναίνεσή του στην τεχνητή γονιμοποίηση είναι πρόσφορο για τη θεμελίωση της πατρότητάς του μέσω της εξομοίωσης της συμβολαιογραφικής συναίνεσής του με την εκούσια από μέρους του αναγνώριση. Ορίζεται, μάλιστα, επιπρόσθετα ότι στην περίπτωση αυτή δεν απαιτείται η συμβολαιογραφική συναίνεση της μητέρας, αφού αυτή ήδη έχει δώσει τη συμβολαιογραφική της συναίνεση (κατά το άρθρο 1456 παρ. 1 εδ. β') για την υποβολή της στην τεχνητή γονιμοποίηση με το συγκεκριμένο άνδρα και, άρα, δεν έχει αντίρρηση να γίνει αυτός πατέρας. Ούτε έχει, άλλωστε, σημασία αν το ανδρικό γεννητικό υλικό ανήκει στο συγκεκριμένο άνδρα. Με άλλα λόγια, δεν αποκλείεται η γονιμοποίηση να είναι ετερόλογη, αφού κρίσιμο δεν είναι εδώ το στοιχείο της βιολογικής αλήθειας, αλλά η βούληση του άνδρα και της γυναίκας να αποκτήσουν τέκνο μαζί (όπως συμβαίνει και στην ετερόλογη γονιμοποίηση μεταξύ συζύγων). Αν, βέβαια, δεν υπάρχει αυτή η βούληση, δηλαδή δεν υπάρχει συμβολαιογραφική συναίνεση του άνδρα, τότε το τέκνο είναι χωρίς γάμο γεννημένο και η πατρότητά του μπορεί να ιδρυθεί με αναγνώριση (δικαστική ή και πάλι εκούσια) κατά τις γενικές διατάξεις. Ακόμη, για την εξομοίωση της συμβολαιογραφικής συναίνεσης του άνδρα με την εκούσια αναγνώριση δεν έχει σημασία ότι κατά το χρόνο που παρέχεται αυτή η συναίνεση δεν έχει καν αρχίσει η διαδικασία της γονιμοποίησης, αφού εδώ είναι σαφές ότι η συναίνεση αφορά το συγκεκριμένο τέκνο που θα προκύψει από αυτή τη διαδικασία.

Ο τρόπος ίδρυσης της πατρότητας, που καθιερώνεται στη νέα δεύτερη παράγραφο του άρθρου 1475, καλύπτει και την περίπτωση της *post mortem* τεχνητής γονιμοποίησης (αδιάφορο αν πρόκειται για μεταθανάτια ένωση σπέρματος και ωαρίου ή για μεταθανάτια μεταφορά γονιμοποιημένου ωαρίου ή για μεταθανάτια μεταφορά γονιμοποιημένου ωαρίου στη μήτρα), όπου ο άνδρας, που

το γεννητικό υλικό του επιδιώκεται να χρησιμοποιηθεί μεταθανάτιως, δεν είναι ο σύζυγος, αλλά ο μόνιμος σύντροφος της γυναίκας (βλ. το άρθρο 1457). Και σ' αυτή την περίπτωση το νέο άρθρο 1475 παρ. 2 συνδέει νομικά τον ήδη νεκρό μόνιμο σύντροφο της γυναίκας με το τέκνο που θα γεννηθεί, εφόσον βέβαια, εννοείται, υπήρχε και η επιπρόσθετη συμβολαιογραφική συναίνεσή του στη μεταθανάτια γονιμοποίηση κατά το νέο άρθρο 1457 παρ. 1β, όπως προκύπτει αναλογικά από το νέο άρθρο 1465 παρ. 2. Αν δεν υπήρξε αυτή η συναίνεση, το τέκνο που θα γεννηθεί θα είναι χωρίς γάμο γεννημένο και θα μπορεί να αναγνωριστεί με βάση τις γενικές διατάξεις για την αναγνώριση της πατρότητας.

Στο νέο άρθρο 1478 ορίζεται ότι η προσβολή της «αυτόματης» εκούσιας αναγνώρισης, που προβλέπεται από το νέο άρθρο 1475 παρ. 2, αποκλείεται. Η ρύθμιση αυτή δικαιολογείται από τη σκέψη ότι, εφόσον η νομική συγγένεια, στο άρθρο 1476 παρ. 2, ιδρύεται με κριτήριο το βουλητικό στοιχείο, δηλαδή με βάση τη συμβολαιογραφική συναίνεση του άνδρα, δεν έχει νόημα η προσβολή της εκούσιας αναγνώρισης για λόγους ασυμφωνίας προς τη βιολογική αλήθεια, δηλαδή για το λόγο ότι δεν πρόκειται για τον αληθινό πατέρα του τέκνου.

Τη σημασία του βουλητικού στοιχείου για την ίδρυση της συγγένειας αντικατοπτρίζει και η νέα δεύτερη παράγραφος που προστίθεται στο άρθρο 1479 Α.Κ., σύμφωνα με την οποία, αν, παρά την ανωνυμία του τρίτου δότη (που κατοχυρώνεται στο νέο άρθρο 1460), η ταυτότητα του είναι ή γίνει εκ των υστέρων - προφανώς παρά το νόμο - γνωστή, η δικαστική αναγνώριση της πατρότητάς του πάντως αποκλείεται. Γίνεται έτσι σεβαστή η (αρχική τουλάχιστον) βούληση (των εμπλεκόμενων προσώπων) ο τρίτος δότης να μη γίνει ο ίδιος πατέρας του τέκνου, αλλά απλώς να συνδράμει στην εκπλήρωση της επιθυμίας αυτών που θέλουν να γίνουν γονείς.

3. Με το άρθρο 3 του σχεδίου νόμου τροποποιούνται τα άρθρα 1711 και 1924 Α.Κ.. Στο άρθρο 1711 προστίθεται νέο δεύτερο εδάφιο, με σκοπό την κάλυψη του βασικού προβλήματος κληρονομικού δικαίου που δημιουργεί η μεταθανάτια γονιμοποίηση: Πρόκειται για το ερώτημα πώς θα κληρονομήσει τον πατέρα του το τέκνο, που όχι μόνο θα γεννηθεί αλλά και θα «συλληφθεί» (κατά την έκφραση του Αστικού Κώδικα) μετά το θάνατο του πατέρα, αφού κατά το ισχύον δίκαιο για να γίνει κάποιος κληρονόμος πρέπει κατά το χρόνο της επαγωγής να έχει τουλάχιστον «συλληφθεί». Το πρόβλημα αυτό λύνεται με την προσθήκη νέου δεύτερου εδαφίου στο άρθρο 1711 (και το παλαιό δεύτερο εδάφιο γίνεται τρίτο), κατά το οποίο κληρονόμος μπορεί να γίνει και το τέκνο που γεννήθηκε ύστερα από μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση. Σύμφωνα με τη διάταξη αυτή το τέκνο μπορεί να κληρονομήσει τον πατέρα του είτε ο θάνατος του τελευταίου έχει προηγηθεί μόνο από τη μεταφορά του γονιμοποιημένου ωαρίου στη μήτρα της γυναίκας είτε ο θάνατος προηγείται ακόμη και από τη γονιμοποίηση, δηλαδή την ένωση του σπέρματος και του ωαρίου. Εννοείται βέβαια ότι ως πατέρας θεωρείται ο άνδρας του οποίου η πατρότητα ως προς το συγκεκριμένο τέκνο ιδρύεται είτε κατά το νέο άρθρο 1465 παρ. 2 ή παρ. 3 εδ. β' είτε κατά το νέο άρθρο 1475 παρ. 2 είτε κατά τις γενικές διατάξεις για την αναγνώριση της πατρότητας (αν δεν υπάρχει συμβολαιογραφική συναίνεση του μόνιμου συντρόφου της γυναίκας).

Η προσθήκη του νέου δεύτερου εδαφίου στο άρθρο

1711 καθιστά αναγκαία και την τροποποίηση του άρθρου 1924 Α.Κ., ώστε το τελευταίο να μην εφαρμόζεται όταν πρόκειται για μεταθανάτια γονιμοποίηση. Αν, λοιπόν, ο διαθέτης εγκαταστήσει στη διαθήκη του ως κληρονόμο πρόσωπο που δεν έχει ακόμη συλληφθεί κατά το θάνατό του, το πρόσωπο αυτό θα θεωρείται ως καταπιστευματοδόχος σε όλες τις άλλες περιπτώσεις εκτός από αυτήν της μεταθανάτιας γονιμοποίησης. Στην τελευταία περίπτωση δεν θα εφαρμόζεται ο ερμηνευτικός κανόνας του άρθρου 1924 και το τέκνο, που γεννιέται ύστερα από μεταθανάτια γονιμοποίηση, θα είναι αναδρομικά από το χρόνο της επαγωγής κληρονόμος (όπως άλλωστε θα συμβαίνει και στην εξ αδιαθέτου κληρονομική διαδοχή) και δεν θα τίθεται, άρα, θέμα εφαρμογής του άρθρου 1935. Αν, άλλωστε, ο διαθέτης δηλώσει στη διαθήκη του ότι επιθυμεί το τέκνο που θα γεννηθεί με μεταθανάτια γονιμοποίηση να γίνει καταπιστευματοδόχος, αυτό θα μπορεί να γίνει μόνο ως προς το ποσοστό που υπερβαίνει τη νόμιμη μοίρα του τέκνου, ενώ ως προς τη νόμιμη μοίρα του το τέκνο θα γίνει, κατά το άρθρο 1711 εδ. β', κληρονόμος.

4. Με το άρθρο 4 προστίθεται στο άρθρο 121 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα και η περίπτωση του νέου άρθρου 1458 Α.Κ., έτσι ώστε η αίτηση της γυναίκας που επιθυμεί να αποκτήσει τέκνο με τη μεσολάβηση μιας παρένθετης κυοφόρου γυναίκας, να εκδικάζεται κατά τη διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας. Η διαδικασία αυτή ενδεικνύεται αφ' ενός λόγω της εξ ορισμού έλλειψης αντιδικίας (δοθέντος μάλιστα ότι κατά την προτεινόμενη ουσιαστική ρύθμιση πρέπει να προϋπάρχει ρητή έγγραφη συμφωνία) και αφ' ετέρου γιατί εδώ πρόκειται για χορήγηση άδειας, για την οποία ο Κ.Πολ.Δ., όπως και σε πολλές άλλες περιπτώσεις, προβλέπει ως διαδικαστικό πλαίσιο τα άρθρα 739 επ..

5. Με το άρθρο 5 εισάγονται τρεις ειδικές δικονομικές ρυθμίσεις, που είναι απαραίτητες, εφόσον κατά τις νέες ρυθμίσεις στο ουσιαστικό πεδίο, είναι πια δυνατή και η δικαστική προσβολή της μητρότητας, σε περίπτωση βέβαια κυοφορίας από άλλη γυναίκα. Η βασική σκέψη που διατρέχει τις νέες διατάξεις είναι να επέλθει ο αναγκαίος δικονομικός εναρμονισμός, αφού δεν υπάρχει καμιά διαφορά ανάμεσα στην προσβολή της μητρότητας και στην προσβολή της πατρότητας, στο μέτρο που και στις δύο περιπτώσεις η σχέση γονέα-τέκνου βασίζεται σε τεκμήριο, το οποίο ανατρέπεται με επιτυχή άσκηση αγωγής. Έτσι, κατ' αρχήν, συμπληρώνεται το άρθρο 614 παρ.1 με νέο στοιχείο β' (και ακολουθεί αλφαριθμητική αναρίθμηση των υπόλοιπων περιπτώσεων), ώστε κατά την ειδική διαδικασία, με την οποία δικάζονται οι διαφορές από τις σχέσεις γονέων και τέκνων, να εκδικάζεται και η αγωγή προσβολής της μητρότητας. Προκειμένου, μάλιστα, να υπάρξει ομοιομορφία και στο επίπεδο των αποδείξεων, συμπληρώνεται ανάλογα η πρώτη παράγραφος του άρθρου 615, ώστε οι ρυθμίσεις αυτού του άρθρου να ισχύουν και στην περίπτωση όπου πρέπει να αποδειχθεί η μητρότητα. Εξάλλου, προστίθεται στο άρθρο 619 Κ.Πολ.Δ. νέα δεύτερη παράγραφος (και οι παλαιές παράγραφοι 2 έως 5 γίνονται αντίστοιχα 3 έως 6), με την οποία ρυθμίζεται το ζήτημα της παθητικής νομιμοποίησης στη δίκη της προσβολής της μητρότητας, αφού για την ενεργητική υπάρχει ήδη πρόβλεψη στο νέο άρθρο 1464 παρ. 2 του Αστικού Κώδικα.

6. Με το άρθρο 6 του σχεδίου νόμου το άρθρο 799 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που είχε καταργηθεί με το

άρθρο 42 του ν. 2447/1996, επαναφέρεται σε ισχύ, με νέο όμως περιεχόμενο, έχοντας δηλαδή ως αντικείμενο ρύθμισης τη χορήγηση άδειας για κυοφορία από τρίτη γυναίκα. Κατά την πρώτη παράγραφο, και σε αρμονία προς τη ρύθμιση του άρθρου 800 Κ.Πολ.Δ., ορίζεται ότι τοπικά αρμόδιο είναι το δικαστήριο (Μονομελές Πρωτοδικείο) της συνήθους διαμονής της αιτούσας (αυτής δηλαδή που επιθυμεί να αποκτήσει τέκνο και αδυνατεί η ίδια να κυοφορήσει) ή της κυοφόρου. Εισάγεται έτσι μια διπλή ελαστικότητα στον προσδιορισμό της τοπικής αρμοδιότητας, που κρίνεται χρήσιμη εν όψει της λεπτής φύσης της εκδικαζόμενης υπόθεσης. Στη δεύτερη παράγραφο προβλέπεται η δυνατότητα για το δικαστήριο να αποφασίσει την κεκλεισμένων των θυρών διαδικασία, ώστε να μη γίνεται ευρύτερα γνωστή η προσφυγή σε κυοφόρο γυναίκα.

7. Τέλος, με το άρθρο 7 του σχεδίου νόμου προστίθεται νέο εδάφιο στην πρώτη παράγραφο του άρθρου 20 του ν. 344/1976 «Περί ληξιαρχικών πράξεων», σύμφωνα με το οποίο στην περίπτωση τέκνου που γεννήθηκε από παρένθετη κυοφόρο γυναίκα, στο ληξιαρχείο προσάγεται και η δικαστική άδεια που δόθηκε στη γυναίκα που επιθυμεί το τέκνο, έτσι ώστε ο ληξιαρχος να την εγγράψει ως μητέρα σύμφωνα με το προτεινόμενο άρθρο 1464 παρ. 1 Α.Κ..

Αθήνα, 12 Σεπτεμβρίου 2002

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Ν. Χριστοδουλάκης	Κ. Σκανδαλίδης
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Κ. Στεφανής	Φ. Πετσάλνικος

ΠΑΡΑΡΤΗΜΑ ΤΡΟΠΟΠΟΙΟΥΜΕΝΩΝ Η ΑΝΤΙΚΑΘΙΣΤΩΜΕΝΩΝ ΔΙΑΤΑΞΕΩΝ

στο σχέδιο νόμου «Ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή»

1. Με το άρθρο δεύτερο του σχεδίου νόμου παράγραφος 4 αντικαθίσταται το άρθρο 1463 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1463
Έννοια

Τα πρόσωπα είναι μεταξύ τους συγγενείς εξ αίματος σε ευθεία γραμμή, αν το ένα κατάγεται από το άλλο (συγγένεια μεταξύ ανιόντων και κατιόντων). Συγγενείς εξ αίματος σε πλάγια γραμμή είναι τα πρόσωπα που, χωρίς να είναι συγγενείς σε ευθεία γραμμή, κατάγονται από τον ίδιο ανιόντα. Ο βαθμός της συγγένειας ορίζεται από τον αριθμό των γεννήσεων που συνδέουν τα πρόσωπα.

Η συγγένεια του προσώπου με τη μητέρα του και του

συγγενείς της ιδρύεται με μόνη τη γέννηση. Η συγγένεια με τον πατέρα και τους συγγενείς του συνάγεται από το γάμο της μητέρας με τον πατέρα ή ιδρύεται με την αναγνώριση, εκούσια ή δικαστική.

2. Με το άρθρο δεύτερο παράγραφος 5 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1464 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1464
Αγχιστεία

Οι συγγενείς εξ αίματος του ενός από τους συζύγους είναι συγγενείς εξ αγχιστείας του άλλου στην ίδια γραμμή και τον ίδιο βαθμό. Η συγγένεια εξ αγχιστείας εξακολουθεί να υπάρχει και μετά τη λύση ή την ακύρωση του γάμου από τον οποίο δημιουργήθηκε.

3. Με το άρθρο δεύτερο παράγραφος 6 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1465 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1465
Τεκμήριο καταγωγής από γάμο

Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του γάμου της μητέρας του ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωσή του τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα το σύζυγο της μητέρας (τέκνο γεννημένο σε γάμο).

Αν το τέκνο γεννήθηκε μετά την τριακοστή ημέρα από τη λύση ή την ακύρωση του γάμου, η απόδειξη της πατρότητας του συζύγου της μητέρας βαρύνει εκείνον που την επικαλείται.

4. Με το άρθρο δεύτερο παράγραφος 7 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1471 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1471

Η προσβολή της πατρότητας αποκλείεται επίσης μετά το θάνατο του τέκνου, εκτός αν είχε ήδη ασκηθεί η σχετική αγωγή.

Η προσβολή ειδικά από το σύζυγο της μητέρας αποκλείεται και:

1. αν αυτός αναγνώρισε ότι το τέκνο είναι δικό του πριν γίνει αμετάκλητη η απόφαση για την προσβολή, 2. αν συγκατατέθηκε στη σύλληψη του τέκνου από τη σύζυγό του με τεχνητή γονιμοποίηση.

5. Με το άρθρο δεύτερο παράγραφος 8 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1475 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1475
Εκούσια αναγνώριση

Ο πατέρας μπορεί να αναγνωρίσει ως δικό του το τέκνο του που γεννήθηκε χωρίς γάμο, εφόσον συναινεί σ' αυτό και η μητέρα. Αν η μητέρα έχει πεθάνει ή δεν έχει δικαιοπρακτική ικανότητα, η αναγνώριση γίνεται με μόνη τη δήλωση του πατέρα.

Αν ο πατέρας έχει πεθάνει ή δεν έχει δικαιοπρακτική ικανότητα, η αναγνώριση μπορεί να γίνει από τον παπ-

πού ή τη γιαγιά της πατρικής γραμμής.

Αν το τέκνο έχει πεθάνει, η αναγνώριση ενεργεί υπέρ των κατιόντων του.

6. Με το άρθρο δεύτερο παράγραφος 9 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1478 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1478

Η προσβολή της αναγνώρισης αποκλείεται, αν περάσουν τρεις μήνες από που πληροφορήθηκε την αναγνώριση αυτός που την προσβάλλει. Η προσβολή αποκλείεται σε κάθε περίπτωση, αν περάσουν δύο χρόνια από την αναγνώριση ή, προκειμένου για προσβολή από τέκνο που κατά την αναγνώριση ήταν ανήλικο, δύο χρόνια από την ενηλικίωσή του.

7. Με το άρθρο δεύτερο παράγραφος 10 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1479 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1479 Δικαστική αναγνώριση

Η μητέρα έχει δικαίωμα να ζητήσει με αγωγή την αναγνώριση της πατρότητας του τέκνου της που γεννήθηκε χωρίς γάμο της με τον πατέρα του. Το ίδιο δικαίωμα έχει και το τέκνο. Όταν η μητέρα αρνείται την προβλεπόμενη από την πρώτη παράγραφο του άρθρου 1475 συναίνεσή της, δικαίωμα δικαστικής αναγνώρισης έχουν επίσης ο πατέρας και, στην περίπτωση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1475, ο παππούς ή η γιαγιά της πατρικής γραμμής.

8. Με το άρθρο τρίτο παράγραφος 1 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1711 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1711 Υπαρξη κληρονόμου

Κληρονόμος μπορεί να γίνει μόνο εκείνος που κατά το χρόνο της επαγωγής της κληρονομίας βρίσκεται στη ζωή ή έχει τουλάχιστον συλληφθεί. Χρόνος της επαγωγής είναι ο χρόνος του θανάτου του κληρονομούμενου.

9. Με το άρθρο τρίτο παράγραφος 2 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 1924 του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 1924 Εγκατάσταση προσώπου που δεν είχε ακόμη συλληφθεί

Αν ο διαθέτης εγκατέστησε κληρονόμο πρόσωπο που δεν είχε ακόμα συλληφθεί κατά το θάνατό του, ο εγκατάστατος θεωρείται καταπιστευματοδόχος.

Το ίδιο ισχύει και όταν εγκαταστάθηκε κληρονόμος νομικό πρόσωπο που δεν είχε ακόμη συσταθεί κατά το θάνατο του διαθέτη.

10. Με το άρθρο τέταρτο του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 121 του Εισαγωγικού Νόμου του Α.Κ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 121

Άρθρο 121. Στις περιπτώσεις των άρθρων 42, 46, 79, 105, 111, 1350, παρ. 2 1352 εδ. Β', 1368, 1407, 1441, 1522, 1525, 1526, 1532, 1533, 1535, 1660 έως 1663, 1687, 1865, 1866, 1868, 1908, 1913, 1917 παρ. 2, 1919, 1920, 1956, 1965, 2021, 2024, 2027, 2028, 2031 του Αστικού Κώδικα, καθώς και σε κάθε δίκη που αφορά την υιοθεσία, την επιτροπεία, τη δικαστική συμπαράσταση ή την επιμέλεια ξένων υποθέσεων εφαρμόζεται η διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.

11. Με το άρθρο πέμπτο του σχεδίου νόμου παράγραφος 1 συμπληρώνεται το άρθρο 614 παράγραφος 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 614.- 1. Κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 615 έως 622, στην οποία εφαρμόζονται και τα άρθρα 598, 600, 603, 605 και 606 δικάζονται οι διαφορές που αφορούν: α) την προσβολή της πατρότητας, β) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει σχέση γονέα και τέκνου ή γονική μέριμνα, γ) την αναγνώριση της πατρότητας τέκνου που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του, δ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει ή είναι άκυρη η εκούσια αναγνώριση ενός τέκνου χωρίς γάμο των γονέων του ή η εξομοίωσή του με τέκνο γεννημένο σε γάμο λόγω επιγενόμενου γάμου των γονέων του, καθώς και την προσβολή εκούσιας αναγνώρισης, ε) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει υιοθεσία ή τη λύση της. στ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει επιτροπεία.

12. Με το άρθρο πέμπτο παράγραφος 2 του σχεδίου νόμου διαμορφώνεται το άρθρο 615 παρ. 1 του Κ.Πολ.Δ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 615.- 1. Αν στις διαφορές της πρώτης παραγράφου του προηγούμενου άρθρου ένας διάδικος, χωρίς να έχει ειδικούς λόγους υγείας, αρνείται να υποβληθεί στις πρόσφορες ιατρικές εξετάσεις, με γενικά αναγνωρισμένες επιστημονικές μεθόδους, που του επιβλήθηκαν από το δικαστήριο ως αναγκαίο αποδεικτικό μέσο για την διαπίστωση της πατρότητας, οι ισχυρισμοί του αντιδίκου του λογίζονται ότι έχουν αποδειχθεί.

13. Με το άρθρο πέμπτο παράγραφος 3 του σχεδίου νόμου αντικαθίσταται το άρθρο 619 του Κ.Πολ.Δ., που ορίζει τα εξής:

Άρθρο 619.1. Η αγωγή για την προσβολή της πατρότητας τέκνου γεννημένου σε γάμο απευθύνεται:

α) αν ασκείται από το σύζυγο της μητέρας ή έναν από τους γονείς του, κατά του τέκνου ή του ειδικού επιτρόπου του και της μητέρας του β) αν ασκείται από το τέκνο, κατά της μητέρας και του συζύγου της γ) αν ασκείται από τη μητέρα, κατά του τέκνου ή του ειδικού επιτρόπου του και κατά του συζύγου σε περίπτωση που έχει πεθάνει κάποιος από αυτούς, απευθύνεται, με εξαίρεση την περίπτωση που πέθανε το ίδιο το τέκνο, κατά των κληρονόμων αυτού που πέθανε, αλλιώς απορρίπτεται.

**** Η παρ. 1 τροποποιήθηκε ως άνω με το άρθρο 37 ν. 2447/1996 (ΦΕΚ 278 Α').

2. Η αγωγή για την αναγνώριση της ύπαρξης ή μη

ύπαρξης σχέσης γονέα και τέκνου, γονικής μέριμνας, εκούσιας αναγνώρισης ή εξομοίωσης λόγω του επιγενεμένου γάμου των γονέων του ενός τέκνου που γεννήθηκε χωρίς γάμο τους με τέκνο γεννημένο σε γάμο ή ακυρότητας εκούσιας αναγνώρισης ή παρόμοιας εξομοίωσης, απευθύνεται: α) όταν την ασκεί ο ένας γονέας, κατά του άλλου γονέα και του τέκνου, β) όταν την ασκεί το τέκνο, κατά των δύο γονέων, γ) όταν την ασκεί τρίτος κατά των δύο γονέων και του τέκνου. Σε περίπτωση που έχει πεθάνει κάποιος από αυτούς, απευθύνεται κατά των κληρονόμων του και στην περίπτωση που η αναγνώριση έγινε από τον παππού ή τη γιαγιά, η αγωγή απευθύνεται και εναντίον τους. Αλλιώς απορρίπτεται.

3. Η αγωγή για την προσβολή εκούσιας αναγνώρισης απευθύνεται κατά των προσώπων που συνέπραξαν σ' αυτήν ή των κληρονόμων τους και όταν δεν ασκεί την αγωγή το τέκνο ή οι κατιόντες του, και κατ' αυτών. Αλλιώς απορρίπτεται.

4. Η αγωγή για την αναγνώριση της ύπαρξης ή μη ύπαρξης ή ακυρότητας ή λύσης της υιοθεσίας απευθύνεται, α) όταν την ασκεί ο θετός γονέας, κατά του θετού τέκνου, β) όταν την ασκεί το θετό τέκνο, κατά του θετού γονέα, γ) όταν την ασκεί τρίτος, κατά του θετού γονέα και του θετού τέκνου.

Σε περίπτωση που έχει πεθάνει κάποιος από αυτούς, η αγωγή απευθύνεται κατά των κληρονόμων του. Αλλιώς απορρίπτεται.

5. Η αγωγή για την αναγνώριση της ύπαρξης ή μη ύπαρξης επιτροπείας απευθύνεται, όταν την ασκεί ο επιτροπέας, κατά του επιτροπευμένου, και την ασκεί ο επιτροπεύμενος, ή ένας τρίτος, κατά του επιτρόπου. Αλλιώς απορρίπτεται.

14. Με το άρθρο έβδομο του σχεδίου νόμου προστίθεται δεύτερο εδάφιο στην παράγραφο 1 του άρθρου 20 του ν. 344/1976, που ορίζει τα εξής:

1. Εντός δέκα ημερών από του τοκετού δηλούται η γέννησις εις τον ληξιαρχον του τόπου εν ω αυτή έλαβε χώραν, επί τη προαγωγή πιστοποιήσεως ιατρού ή μαίας, υποχρεουμένων εις την έκδοσιν ταύτης, εν αδυναμία δε εκδόσεως της βεβαιώσεως, επί τη βάσει υπευθύνου δηλώσεως του υποχρέου.

ΣΧΕΔΙΟ ΝΟΜΟΥ

Ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή

Άρθρο πρώτο

Στη θέση των ήδη καταργημένων με το άρθρο 17 του ν. 1329/1983 άρθρων 1455 - 1460 του Αστικού Κώδικα τίθεται νέο κεφάλαιο όγδοο με το ακόλουθο περιεχόμενο:

« ΚΕΦΑΛΑΙΟ ΟΓΔΟΟ ΙΑΤΡΙΚΗ ΥΠΟΒΟΗΘΗΣΗ ΣΤΗΝ ΑΝΘΡΩΠΙΝΗ ΑΝΑΠΑΡΑΓΩΓΗ

Άρθρο 1455

Η ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή (τεχνητή γονιμοποίηση) επιτρέπεται μόνο για να αντιμετωπίζεται η αδυναμία απόκτησης τέκνων με φυσικό τρόπο

ή για να αποφεύγεται η μετάδοση στο τέκνο σοβαρής ασθένειας. Η υποβοήθηση αυτή επιτρέπεται μέχρι την ηλικία ικανότητας αναπαραγωγής του υποβοηθούμενου προσώπου. Η ανθρώπινη αναπαραγωγή με τη μέθοδο της κλωνοποίησης απαγορεύεται.

Επιλογή του φύλου του τέκνου δεν είναι επιτρεπτή, εκτός αν πρόκειται να αποφευχθεί σοβαρή κληρονομική νόσος που συνδέεται με το φύλο.

Άρθρο 1456

Κάθε ιατρική πράξη που αποβλέπει στην υποβοήθηση της ανθρώπινης αναπαραγωγής διενεργείται με την έγγραφη συναίνεση των προσώπων που επιθυμούν να αποκτήσουν τέκνο. Αν η υποβοήθηση αφορά άγαμη γυναίκα, η συναίνεση ή οι συναινέσεις παρέχονται με συμβολαιογραφικό έγγραφο.

Η συναίνεση ανακαλείται με τον ίδιο τύπο μέχρι τη μεταφορά του γεννητικού υλικού στο γυναικείο σώμα. Με την επιφύλαξη του άρθρου 1457, η συναίνεση θεωρείται ότι ανακλήθηκε, αν ένα από τα πρόσωπα που είχαν συναινέσει πέθανε πριν από τη μεταφορά.

Άρθρο 1457

Η τεχνητή γονιμοποίηση μετά το θάνατο του συζύγου ή του άνδρα με τον οποίο η γυναίκα συζούσε σε ελεύθερη ένωση επιτρέπεται μόνο εφόσον συντρέχουν σωρευτικώς οι εξής προϋποθέσεις:

α. Ο σύζυγος ή ο μόνιμος σύντροφος της γυναίκας να έπασχε από ασθένεια που συνδέεται με πιθανό κίνδυνο στείροτητας ή να υπήρχε κίνδυνος θανάτου του.

β. Ο σύζυγος ή ο μόνιμος σύντροφος της γυναίκας να είχε συναινέσει με συμβολαιογραφικό έγγραφο και στη μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση.

Η τεχνητή γονιμοποίηση διενεργείται μετά την πάροδο έξι μηνών και πριν από τη συμπλήρωση διετίας από το θάνατο του άνδρα.

Άρθρο 1458

Η μεταφορά γονιμοποιημένων ωαρίων στο σώμα άλλης γυναίκας και η κυοφορία από αυτήν επιτρέπεται με δικαστική άδεια που παρέχεται πριν από τη μεταφορά, εφόσον υπάρχει έγγραφη συμφωνία των προσώπων που επιδιώκουν να αποκτήσουν τέκνο και της γυναίκας που θα κυοφορήσει, καθώς και του συζύγου της, αν αυτή είναι έγγαμη. Η δικαστική άδεια παρέχεται ύστερα από αίτηση της γυναίκας που επιθυμεί να αποκτήσει τέκνο, εφόσον βεβαιώνεται ότι αυτή είναι ιατρικώς αδύνατο να κυοφορήσει.

Άρθρο 1459

Τα πρόσωπα που προσφεύγουν σε τεχνητή γονιμοποίηση αποφασίζουν με κοινή έγγραφη δήλωσή τους προς τον ιατρό ή τον υπεύθυνο του ιατρικού κέντρου, που γίνεται πριν από την έναρξη της σχετικής διαδικασίας, ότι το κρυσταλλωμένο γεννητικό υλικό που δεν θα τους χρειασθεί για να τεκνοποιήσουν (πλεονάζον):

α) θα διατεθεί σε άλλα πρόσωπα, που θα επιλέξει ο ιατρός ή το ιατρικό κέντρο,

β) θα χρησιμοποιηθεί για ερευνητικούς ή θεραπευτικούς σκοπούς,

γ) θα καταστραφεί.

Αν δεν υπάρχει κοινή δήλωση των ενδιαφερόμενων προσώπων, το πλεονάζον κρυσυνητημένο γεννητικό υλικό διατηρείται για χρονικό διάστημα πέντε ετών από τη λήψη ή τη δημιουργία του και μετά την πάροδο του χρόνου αυτού είτε χρησιμοποιείται για ερευνητικούς ή θεραπευτικούς σκοπούς είτε καταστρέφεται.

Τα μη κρυσυνητημένα γονιμοποιημένα ωάρια καταστρέφονται μετά τη συμπλήρωση δεκατεσσάρων ημερών από τη γονιμοποίηση. Ο τυχόν ενδιάμεσος χρόνος κρυσυνητησεώς τους δεν υπολογίζεται.

Άρθρο 1460

Η ταυτότητα του τρίτου δότη γεννητικού υλικού δεν γνωστοποιείται στα πρόσωπα που επιθυμούν να αποκτήσουν τέκνο. Ιατρικές πληροφορίες που αφορούν τον τρίτο δότη τηρούνται σε απόρρητο αρχείο χωρίς ένδειξη της ταυτότητάς του. Πρόσβαση στο αρχείο αυτό επιτρέπεται μόνο στο τέκνο και για λόγους σχετικούς με την υγεία του.

Η ταυτότητα του τέκνου, καθώς και των γονέων του δεν γνωστοποιείται στον τρίτο δότη γεννητικού υλικού.»

Άρθρο δεύτερο

1. Το κεφάλαιο όγδοο του τέταρτου βιβλίου του Αστικού Κώδικα, που αναφέρεται στη συγγένεια (άρθρα 1463-1484), γίνεται κεφάλαιο ένατο (άρθρα 1461-1484). Τα άρθρα 1461 και 1462 του νέου αυτού κεφαλαίου τέθηκαν στη θέση των ταυτάρθρων καταργημένων με το άρθρο 17 του ν. 1329/1983 άρθρων. Στο κεφάλαιο αυτό επέρχονται οι εξής τροποποιήσεις:

2. Το άρθρο 1461 τίθεται ως εξής:

«Άρθρο 1461
Έννοια

Τα πρόσωπα είναι μεταξύ τους συγγενείς εξ αίματος σε ευθεία γραμμή, αν το ένα κατάγεται από το άλλο (συγγένεια μεταξύ ανιόντων και κατιόντων). Συγγενείς εξ αίματος σε πλάγια γραμμή είναι τα πρόσωπα που, χωρίς να είναι συγγενείς σε ευθεία γραμμή, κατάγονται από τον ίδιο ανιόντα. Ο βαθμός της συγγένειας ορίζεται από τον αριθμό των γεννήσεων που συνδέουν τα πρόσωπα.»

3. Το άρθρο 1462 τίθεται ως εξής:

«Άρθρο 1462
Αγχιστεία

Οι συγγενείς εξ αίματος του ενός από τους συζύγους είναι συγγενείς εξ αγχιστείας του άλλου στην ίδια γραμμή και τον ίδιο βαθμό. Η συγγένεια εξ αγχιστείας εξακολουθεί να υπάρχει και μετά τη λύση ή την ακύρωση του γάμου από τον οποίο δημιουργήθηκε.»

4. Το άρθρο 1463 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1463

Η συγγένεια του προσώπου με τη μητέρα του και τους συγγενείς της συνάγεται από τη γέννηση. Η συγγένεια με τον πατέρα και τους συγγενείς του συνάγεται από το γάμο της μητέρας με τον πατέρα ή ιδρύεται με την αναγνώριση, εκούσια ή δικαστική».

5. Το άρθρο 1464 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1464

Σε περίπτωση τεχνητής γονιμοποίησης, αν η κυοφορία έγινε από άλλη γυναίκα, υπό τους όρους του άρθρου 1458, μητέρα του τέκνου τεκμαίρεται η γυναίκα στην οποία δόθηκε η σχετική δικαστική άδεια.

Το τεκμήριο αυτό ανατρέπεται, με αγωγή προσβολής της μητρότητας που ασκείται μέσα σε προθεσμία έξι μηνών από τον τοκετό, είτε από την τεκμαιρόμενη μητέρα, είτε από την κυοφόρο γυναίκα, εφόσον αποδειχθεί ότι το τέκνο κατάγεται βιολογικά από την τελευταία. Η προσβολή γίνεται από τη δικαιούμενη γυναίκα αυτοπροσώπως ή από ειδικό πληρεξούσιο της ή ύστερα από άδεια του δικαστηρίου, από τον νόμιμο αντιπρόσωπό της.

Με την αμετάκλητη δικαστική απόφαση που δέχεται την αγωγή το τέκνο έχει αναδρομικά από τη γέννησή του μητέρα τη γυναίκα που το κυοφόρησε.»

6. Το άρθρο 1465 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1465
Τεκμήριο καταγωγής από γάμο

Το τέκνο που γεννήθηκε κατά τη διάρκεια του γάμου της μητέρας του ή μέσα σε τριακόσιες ημέρες από τη λύση ή την ακύρωσή του τεκμαίρεται ότι έχει πατέρα τον σύζυγο της μητέρας (τέκνο γεννημένο σε γάμο).

Τέκνο γεννημένο σε γάμο θεωρείται και το τέκνο που γεννήθηκε ύστερα από μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση, εφόσον υπάρχει η κατά το άρθρο 1457 συμβολαιογραφική συναίνεση του συζύγου.

Αν το τέκνο γεννήθηκε μετά την τριακοσιοστή ημέρα από τη λύση ή την ακύρωση του γάμου, η απόδειξη της πατρότητας του συζύγου βαρύνει εκείνον που την επικαλείται. Το ίδιο ισχύει και όταν η τεχνητή γονιμοποίηση έγινε μετά το θάνατο του συζύγου, παρά την έλλειψη συμβολαιογραφικής συναίνεσής του.»

7. Το άρθρο 1471 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1471

Η προσβολή της πατρότητας αποκλείεται επίσης μετά το θάνατο του τέκνου, εκτός αν είχε ήδη ασκηθεί η σχετική αγωγή.

Την πατρότητα αποκλείεται να προσβάλουν: 1. ο σύζυγος της μητέρας, αν αυτός αναγνώρισε ότι το τέκνο είναι δικό του πριν γίνει αμετάκλητη η απόφαση για την προσβολή· 2. οποιοσδήποτε από τους δικαιούχους που αναφέρονται στο άρθρο 1469, αν ο σύζυγος συγκατατέθηκε στην υποβολή της συζύγου του σε τεχνητή γονιμοποίηση.»

8. Το άρθρο 1475 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1475
Εκούσια αναγνώριση

Ο πατέρας μπορεί να αναγνωρίσει ως δικό του το τέκνο που γεννήθηκε χωρίς γάμο, εφόσον συναινεί σ' αυτό και η μητέρα. Αν η μητέρα έχει πεθάνει ή δεν έχει δικαιοπρακτική ικανότητα, η αναγνώριση γίνεται με μόνη τη δήλωση του πατέρα.

Η συμβολαιογραφική συναίνεση του άνδρα σε τεχνητή γονιμοποίηση, που προβλέπεται στο άρθρο 1456 § 1 εδ. β', επέχει θέση εκούσιας αναγνώρισης. Η αντίστοιχη συναίνεση της γυναίκας ισχύει και ως συναίνεσή της στην εκούσια αναγνώριση.

Αν ο πατέρας έχει πεθάνει ή δεν έχει δικαιοπρακτική ικανότητα, η αναγνώριση μπορεί να γίνει από τον παππού ή τη γιαγιά της πατρικής γραμμής.

Αν το τέκνο έχει πεθάνει, η αναγνώριση ενεργεί υπέρ των κατιόντων του.»

9. Το άρθρο 1478 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1478

Η προσβολή της αναγνώρισης αποκλείεται, αν περάσουν τρεις μήνες αφότου πληροφορήθηκε την αναγνώριση αυτός που την προσβάλλει. Η προσβολή αποκλείεται σε κάθε περίπτωση, αν περάσουν δύο χρόνια από την αναγνώριση ή, προκειμένου για προσβολή από τέκνο που κατά την αναγνώριση ήταν ανήλικο, δύο χρόνια από την ενηλικίωσή του.

Η προσβολή της εκούσιας αναγνώρισης αποκλείεται στην περίπτωση που προβλέπεται από το άρθρο 1475 § 2.»

10. Το άρθρο 1479 αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1479

Η μητέρα έχει δικαίωμα να ζητήσει με αγωγή την αναγνώριση της πατρότητας του τέκνου της που γεννήθηκε χωρίς γάμο της με τον πατέρα του. Το ίδιο δικαίωμα έχει και το τέκνο. Όταν η μητέρα αρνείται την προβλεπόμενη από την πρώτη παράγραφο του άρθρου 1475 συναίνεσή της, δικαίωμα δικαστικής αναγνώρισης έχουν επίσης ο πατέρας, και στην περίπτωση της δεύτερης παραγράφου του άρθρου 1475, ο παππούς ή η γιαγιά της πατρικής γραμμής.

Αν διενεργηθεί τεχνητή γονιμοποίηση με γεννητικό υλικό τρίτου δότη, η δικαστική αναγνώριση της πατρότητας αποκλείεται, έστω και αν η ταυτότητά του είναι ή γίνει εκ των υστέρων γνωστή.»

Άρθρο τρίτο

1. Το άρθρο 1711 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1711

Κληρονόμος μπορεί να γίνει εκείνος που κατά το χρόνο της επαγωγής βρίσκεται στη ζωή ή έχει τουλάχιστον συλληφθεί. Κληρονόμος μπορεί να γίνει και το τέκνο που γεννήθηκε ύστερα από μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση. Χρόνος της επαγωγής είναι ο χρόνος θανάτου του κληρονομούμενου.»

2. Το άρθρο 1924 του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 1924

Με την επιφύλαξη του άρθρου 1711 εδ. β', αν ο διαθέτης εγκατέστησε κληρονόμο πρόσωπο που δεν είχε ακόμη συλληφθεί κατά το θάνατό του, ο εγκατάστατος θεωρείται καταπιστευματοδόχος.

Το ίδιο ισχύει και αν εγκαταστάθηκε κληρονόμος νομικό πρόσωπο που δεν είχε ακόμη συσταθεί κατά το θάνατο του διαθέτη.»

Άρθρο τέταρτο

Το άρθρο 121 του Εισαγωγικού Νόμου του Αστικού Κώδικα αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 121

Στις περιπτώσεις των άρθρων 42, 46, 79, 105, 111, 1350 παράγραφος 2, 1352 εδ. β', 1368, 1407, 1441, 1458, 1522, 1525, 1526, 1532, 1533, 1660 έως 1663, 1667, 1865, 1866, 1868, 1908, 1913, 1917 παράγραφος 2, 1919, 1920, 1956, 1965, 2021, 2024, 2027, 2028, 2031 του Αστικού Κώδικα, καθώς και σε κάθε δίκη που αφορά την υιοθεσία, την επιτροπεία, τη δικαστική συμπάρσταση ή την επιμέλεια ξένων υποθέσεων, εφαρμόζεται η διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας.»

Άρθρο πέμπτο

1. Το άρθρο 614 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας συμπληρώνεται ως εξής:

«Κατά την ειδική διαδικασία των άρθρων 615 έως 622, στην οποία εφαρμόζονται και τα άρθρα 598, 600, 601, 603 και 606, δικάζονται οι διαφορές που αφορούν: α) την προσβολή της πατρότητας, β) την προσβολή της μητρότητας, γ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή ότι δεν υπάρχει σχέση γονέα και τέκνου ή γονική μέριμνα, δ) την αναγνώριση της πατρότητας τέκνου που γεννήθηκε χωρίς γάμο των γονέων του, ε) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει ή είναι άκυρη η εκούσια αναγνώριση ενός τέκνου χωρίς γάμο των γονέων του ή η εξομοίωσή του με τέκνο γεννημένο σε γάμο λόγω επιγενόμενου γάμου των γονέων του, καθώς και την προσβολή της εκούσιας αναγνώρισης, στ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν

υπάρχει υιοθεσία ή τη λύση της, ζ) την αναγνώριση ότι υπάρχει ή δεν υπάρχει επιτροπεία.»

2. Το άρθρο 615 παρ. 1 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας διαμορφώνεται ως εξής:

«Αν, στις διαφορές της πρώτης παραγράφου του προηγούμενου άρθρου ένας διάδικος, χωρίς να έχει ειδικούς λόγους υγείας, αρνείται να υποβληθεί στις πρόσφορες ιατρικές εξετάσεις με γενικά αναγνωρισμένες επιστημονικές μεθόδους, που του επιβλήθηκαν από το δικαστήριο ως αναγκαίο αποδεικτικό μέσο για τη διαπίστωση της πατρότητας ή της μητρότητας, οι ισχυρισμοί του αντιδίκου του λογίζεται ότι έχουν αποδειχθεί.»

3. Το άρθρο 619 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας αντικαθίσταται ως εξής:

«Άρθρο 619

1. Η αγωγή για την προσβολή της πατρότητας τέκνου γεννημένου σε γάμο απευθύνεται: α) αν ασκείται από τον σύζυγο της μητέρας ή έναν από τους γονείς του, κατά του τέκνου ή του ειδικού επιτρόπου του και της μητέρας του, β) αν ασκείται από το τέκνο, κατά της μητέρας και του συζύγου της, γ) αν ασκείται από τη μητέρα, κατά του τέκνου ή του ειδικού επιτρόπου του και κατά του συζύγου σε περίπτωση που έχει πεθάνει κάποιος από αυτούς, απευθύνεται, με εξαίρεση την περίπτωση που πέθανε το ίδιο το τέκνο, κατά των κληρονόμων αυτού που πέθανε, αλλιώς απορρίπτεται.

2. Η αγωγή για την προσβολή της μητρότητας απευθύνεται: α) αν ασκείται από την τεκμαιρόμενη μητέρα κατά της κυοφόρου γυναίκας και του συζύγου της, αν είναι έγγαμη, καθώς και κατά του τέκνου ή του ειδικού επιτρόπου του, β) αν ασκείται από την κυοφόρο γυναίκα κατά της τεκμαιρόμενης μητέρας και του συζύγου της, αν είναι έγγαμη, καθώς και κατά του τέκνου.

3. Η αγωγή για την αναγνώριση της ύπαρξης ή μη ύπαρξης σχέσης γονέα και τέκνου, γονικής μέριμνας, εκούσιας αναγνώρισης ή εξομοίωσης λόγω επιγενόμενου γάμου των γονέων του ενός τέκνου που γεννήθηκε χωρίς γάμο τους με τέκνο γεννημένο σε γάμο ή ακυρότητας εκούσιας αναγνώρισης ή παρόμοιας εξομοίωσης, απευθύνεται: α) όταν την ασκεί ο ένας γονέας, κατά του άλλου γονέα και του τέκνου, β) όταν την ασκεί το τέκνο, κατά των δύο γονέων, γ) όταν την ασκεί τρίτος κατά των δύο γονέων και του τέκνου σε περίπτωση που έχει πεθάνει κάποιος απ' αυτούς, απευθύνεται κατά των κληρονόμων του και στην περίπτωση που η αναγνώριση έγινε από τον παππού ή τη γιαγιά η αγωγή απευθύνεται και εναντίον τους αλλιώς απορρίπτεται.

4. Η αγωγή για την προσβολή εκούσιας αναγνώρισης απευθύνεται κατά των προσώπων που συνέπραξαν σ' αυτήν ή των κληρονόμων τους και όταν δεν ασκεί την αγωγή το τέκνο ή οι κατιόντες του, και κατ' αυτών αλλιώς απορρίπτεται.

5. Η αγωγή για την αναγνώριση της ύπαρξης ή μη ύπαρξης ή ακυρότητας ή λύσης της υιοθεσίας απευθύνεται: α) όταν την ασκεί ο θετός γονέας, κατά του θετού τέκνου, β) όταν την ασκεί το θετό τέκνο κατά του θετού γονέα, γ) όταν την ασκεί τρίτος, κατά του θετού γονέα και του θετού τέκνου σε περίπτωση που έχει πεθάνει κάποιος απ' αυτούς η αγωγή απευθύνεται κατά των κληρονόμων του αλλιώς απορρίπτεται.

6. Η αγωγή για την αναγνώριση της ύπαρξης ή μη ύπαρξης επιτροπείας απευθύνεται, όταν την ασκεί ο επι-

τροπευόμενος, ή ένας τρίτος, κατά του επιτρόπου αλλιώς απορρίπτεται.»

Άρθρο έκτο

Στη θέση του άρθρου 799 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας, που καταργήθηκε με το άρθρο 42 του ν. 2447/1996, προστίθεται ταυτάριθμο άρθρο με το ακόλουθο περιεχόμενο:

«Άρθρο 799

Όταν ζητείται κατά το νόμο να χορηγηθεί άδεια για κυοφορία τέκνου από άλλη γυναίκα, αρμόδιο είναι το δικαστήριο, στην περιφέρεια του οποίου έχουν τη συνήθη διαμονή τους η αιτούσα ή εκείνη που θα κυοφορήσει το τέκνο.

Το δικαστήριο μπορεί να διατάξει η διαδικασία να γίνεται κεκλεισμένων των θυρών.»

Άρθρο έβδομο

Στην παράγραφο 1 του άρθρου 20 του ν. 344/1976 «Περί ληξιαρχικών πράξεων» (ΦΕΚ 143 Α΄) προστίθεται δεύτερο εδάφιο ως εξής:

«Στην περίπτωση που προβλέπεται από το άρθρο 1464 του Αστικού Κώδικα, προσάγεται και η δικαστική άδεια που δόθηκε στη γυναίκα που επιθυμεί να αποκτήσει τέκνο.»

Άρθρο όγδοο

Η ισχύς του νόμου αυτού αρχίζει από τη δημοσίευσή του στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως.

Αθήνα, 12 Σεπτεμβρίου 2002

ΟΙ ΥΠΟΥΡΓΟΙ

ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΩΝ	ΕΣΩΤΕΡΙΚΩΝ, ΔΗΜΟΣΙΑΣ ΔΙΟΙΚΗΣΗΣ ΚΑΙ ΑΠΟΚΕΝΤΡΩΣΗΣ
Ν. Χριστοδουλάκης	Κ. Σκανδαλίδης
ΥΓΕΙΑΣ ΚΑΙ ΠΡΟΝΟΙΑΣ	ΔΙΚΑΙΟΣΥΝΗΣ
Κ. Στεφανής	Φ. Πετσάλνικος

Αριθμ. 147 / 8 / 2002

Ε Κ Θ Ε Σ Η

Γενικού Λογιστηρίου του Κράτους
(άρθρο 75 παρ. 1 του Συντάγματος)

στο σχέδιο νόμου του Υπουργείου Δικαιοσύνης «Ιατρική υποδομή στην ανθρώπινη αναπαραγωγή»

Με τις διατάξεις του υπόψη νομοσχεδίου τροποποιούνται – συμπληρώνονται διατάξεις του Αστικού Κώδικα (Α.Κ.) και του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Κ.Πολ.Δ.) και εισάγονται ορισμένες νέες ρυθμίσεις σχετικά με την

ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή. Ειδικότερα:

1. Προστίθεται στον Α.Κ. και συγκεκριμένα στη θέση των άρθρων 1455-1460, που έχουν καταργηθεί με το άρθρο 17 του ν. 1329/1983, νέο όγδοο κεφάλαιο με τίτλο «Ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή», με τις διατάξεις του οποίου ορίζονται, μεταξύ άλλων και τα εξής:

α.ι) Η ιατρική υποβοήθηση στην ανθρώπινη αναπαραγωγή (τεχνητή γονιμοποίηση) επιτρέπεται μέχρι την ηλικία ικανότητας αναπαραγωγής του υποβοηθούμενου προσώπου και μόνο στις περιπτώσεις αδυναμίας απόκτησης τέκνων με φυσικό τρόπο και πρόληψης μετάδοσης σ' αυτά σοβαρής ασθένειας.

ii) Απαγορεύεται η ανθρώπινη αναπαραγωγή με τη μέθοδο της κλωνοποίησης.

iii) Η επιλογή του φύλου του τέκνου επιτρέπεται μόνο για να αποφευχθεί σοβαρή κληρονομική νόσος που συνδέεται με το φύλο.

β.ι) Για τη διενέργεια ιατρικών πράξεων που αποβλέπουν στην υποβοήθηση της ανθρώπινης αναπαραγωγής, απαιτείται έγγραφη συναίνεση των ενδιαφερομένων, η οποία στην περίπτωση άγαμης γυναίκας, παρέχεται με συμβολαιογραφικό έγγραφο.

ii) Ρυθμίζονται θέματα σχετικά με την ανάκληση της προαναφερόμενης συναίνεσης.

γ. Επιτρέπεται η τεχνητή γονιμοποίηση μετά το θάνατο του συζύγου ή του άνδρα με τον οποίο η γυναίκα συζούσε σε ελεύθερη ένωση, μόνο εφόσον συντρέχουν σωρευτικά οι οριζόμενες προϋποθέσεις και εντός των προβλεπόμενων χρονικών ορίων.

δ. Επιτρέπεται επίσης η μεταφορά γονιμοποιημένων ωαρίων στο σώμα άλλης γυναίκας και η κυοφορία απ' αυτήν, μετά από έγγραφη συναίνεση των ενδιαφερομένων και με δικαστική άδεια, που παρέχεται κατά τα ειδικότερα οριζόμενα.

ε. Καθορίζονται οι σκοποί για τους οποίους επιτρέπεται να χρησιμοποιηθεί το πλεονάζον κρυοσυντηρημένο γεννητικό υλικό των προσώπων που προσφεύγουν σε τεχνητή γονιμοποίηση, καθώς και το χρονικό διάστημα μετά την πάροδο του οποίου το πλεονάζον του υλικού αυτού, είτε καταστρέφεται είτε χρησιμοποιείται για ερευνητικούς ή θεραπευτικούς σκοπούς. Επίσης, καθορίζεται ο χρόνος διατήρησης των μη κρυοσυντηρημένων γονιμοποιημένων ωαρίων.

στ. Κατοχυρώνεται η ανωνυμία του τρίτου δότη γεννητικού υλικού έναντι των προσώπων που επιθυμούν να αποκτήσουν τέκνο, καθώς και η ανωνυμία του τέκνου και των γονέων του έναντι του ανωτέρω δότη. Πρόσβαση στα σχετικά απόρρητα αρχεία επιτρέπεται μόνο στο τέκνο για λόγους σχετικούς με την υγεία του.

(*άρθρο πρώτο*)

2. Τροποποιούνται – συμπληρώνονται οι διατάξεις του σχετικού με τη συγγένεια κεφαλαίου του τέταρτου βιβλίου του Α.Κ., που αναριθμείται από όγδοο σε ένατο. Με τις εισαγόμενες νέες ρυθμίσεις ορίζονται μεταξύ άλλων και τα εξής:

α. Στην περίπτωση τεχνητής γονιμοποίησης με κυοφορία από άλλη γυναίκα, μητέρα του τέκνου τεκμαίρεται η γυναίκα στην οποία δόθηκε η σχετική δικαστική άδεια.

Το ανωτέρω τεκμήριο ανατρέπεται δικαστικώς, με αγωγή προσβολής της μητρότητας, που ασκείται από τα οριζόμενα πρόσωπα εντός των προβλεπόμενων χρονι-

κών ορίων. Αν η αγωγή γίνει δεκτή με αμετάκλητη δικαστική απόφαση, το τέκνο έχει, αναδρομικά από τη γέννησή του, ως μητέρα τη γυναίκα που το κυοφόρησε.

β. Τέκνο γεννημένο σε γάμο θεωρείται και το τέκνο που γεννήθηκε ύστερα από μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση, εφόσον υπάρχει η προς τούτο απαιτούμενη συμβολαιογραφική συναίνεση του συζύγου.

γ. Αποκλείεται η προσβολή της πατρότητας από οποιονδήποτε δικαιούχο, στην περίπτωση που ο σύζυγος συγκατατέθηκε στην υποβολή της συζύγου του σε τεχνητή γονιμοποίηση.

δ. i) Ορίζεται ότι η συμβολαιογραφική συναίνεση του άνδρα σε τεχνητή γονιμοποίηση (άρθρο 1456 παρ. 1 εδαφιο β') επέχει θέση εκούσιας αναγνώρισης, η δε αντίστοιχη συναίνεση της γυναίκας ισχύει και ως συναίνεσή της στην εκούσια αναγνώριση.

ii) Ρυθμίζονται θέματα προσβολής της εκούσιας αναγνώρισης.

ε. Αποκλείεται η δικαστική αναγνώριση της πατρότητας, σε περίπτωση διενέργειας τεχνητής γονιμοποίησης με γεννητικό υλικό τρίτου δότη, έστω κι αν η ταυτότητά του είναι ή καταστεί εκ των υστέρων γνωστή.

(*άρθρο δεύτερο*)

3. Τροποποιούνται και συμπληρώνονται οι διατάξεις των άρθρων 1711 και 1924 του Α.Κ. και ορίζεται ότι:

α) Κληρονόμος μπορεί να γίνει και το τέκνο που γεννήθηκε ύστερα από μεταθανάτια τεχνητή γονιμοποίηση.

β) Ο εγκατάστατος κληρονόμος θεωρείται ως καταπιστευματοδόχος σε όλες τις περιπτώσεις που ο διαθέτης εγκαθιστά ως κληρονόμο πρόσωπο που δεν έχει ακόμα συλληφθεί κατά το θάνατό του, πλην της περίπτωσης της μεταθανάτιας τεχνητής γονιμοποίησης.

(*άρθρο τρίτο*)

4. Τροποποιείται το άρθρο 121 του Εισαγωγικού Νόμου του Α.Κ., που αναφέρεται στις περιπτώσεις στις οποίες εφαρμόζεται η διαδικασία της εκούσιας δικαιοδοσίας του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Κ.Πολ.Δ.) και ορίζεται ότι η διαδικασία αυτή εφαρμόζεται και στην περίπτωση του άρθρου 1458 του Α.Κ. (παροχή δικαστικής άδειας για τη μεταφορά γονιμοποιημένων ωαρίων στο σώμα άλλης γυναίκας και την κυοφορία απ' αυτήν).

(*άρθρο τέταρτο*)

5. Τροποποιούνται επίσης οι διατάξεις των άρθρων 614, 615 και 619 του Κώδικα Πολιτικής Δικονομίας (Κ.Πολ.Δ.) και ορίζονται τα εξής:

α. Η ειδική διαδικασία των άρθρων 615-622 του Κ.Πολ.Δ. εφαρμόζεται και κατά την εκδίκαση των διαφορών που αφορούν την προσβολή της μητρότητας.

β. Οι διατάξεις του άρθρου 615 εφαρμόζονται και στην περίπτωση που πρέπει να διαπιστωθεί η μητρότητα.

γ. Προσδιορίζονται τα πρόσωπα κατά των οποίων απευθύνεται η αγωγή για την προσβολή της μητρότητας.

(*άρθρο πέμπτο*)

6. Προστίθεται άρθρο 799 στον Κ.Πολ.Δ. και ορίζεται ως αρμόδιο για τη χορήγηση της δικαστικής άδειας για κυοφορία τέκνου από άλλη γυναίκα το δικαστήριο στην περιφέρεια του οποίου έχουν τη συνήθη διαμονή τους η αιτούσα ή εκείνη που θα κυοφορήσει το τέκνο. Η σχετική διαδικασία μπορεί να γίνεται και κεκλεισμένων των θυρών.

(*άρθρο έκτο*)

7. Τροποποιείται - συμπληρώνεται η παρ. 1 του άρθρου 20 του ν. 344/1976 και ορίζεται ότι για τη δήλωση στον ληξιαρχο της γέννησης τέκνου, που γεννήθηκε ύστερα

από τεχνητή γονιμοποίηση με κυοφορία από άλλη γυναίκα, απαιτείται η προσαγωγή και της σχετικής δικαστικής άδειας που χορηγήθηκε στη γυναίκα η οποία επιθυμεί την απόκτηση του τέκνου. *(άρθρο έβδομο)*

Από τις προτεινόμενες διατάξεις δεν προκαλείται δαπάνη σε βάρος του Κρατικού Προϋπολογισμού.

Αθήνα, 29 Αυγούστου 2002

Ο Γενικός Διευθυντής

Βασίλειος Κατριβέσης